

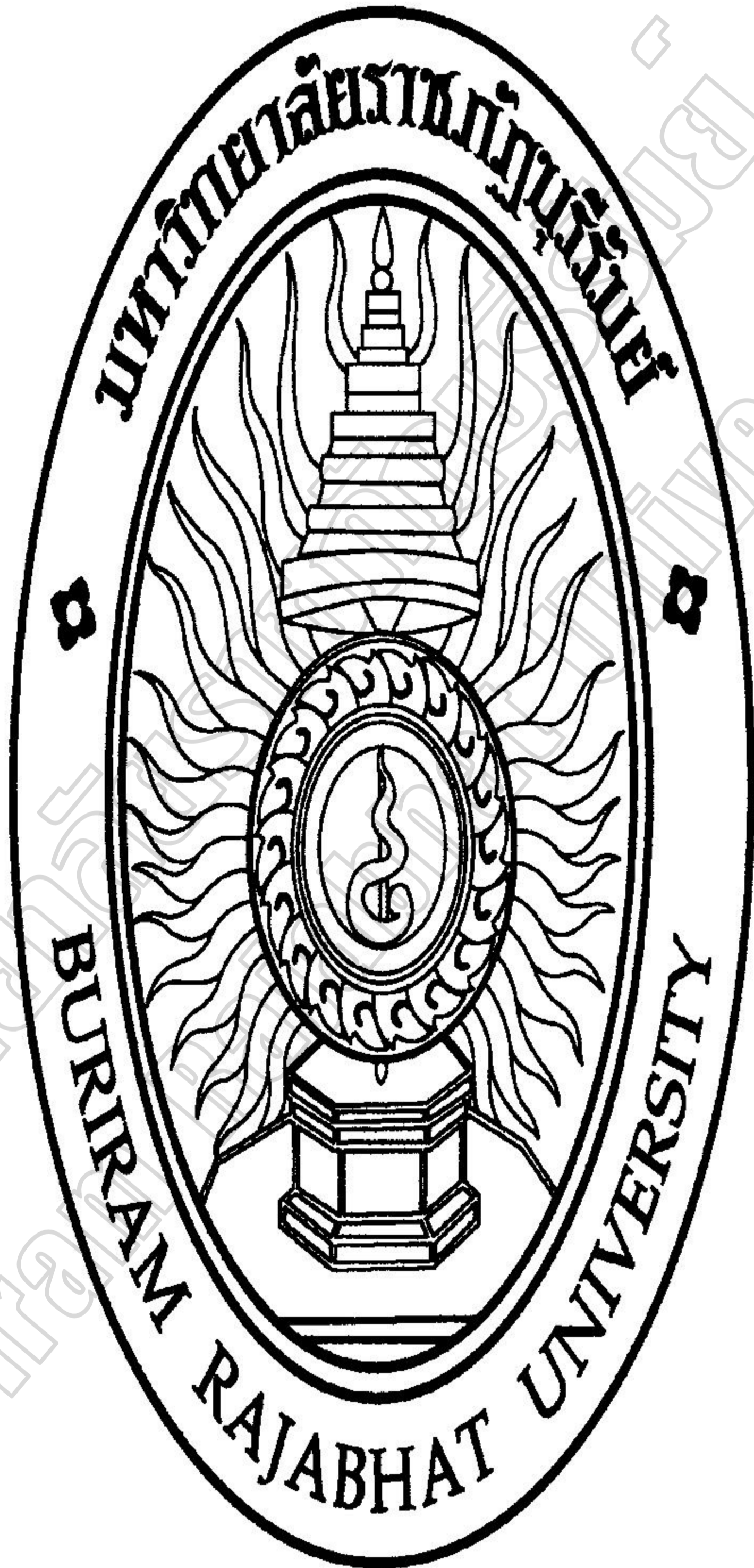
ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลท่าทรายใต้ นโยบาย
กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
**OPINIONS OF SUBDISTRICT AND VILLAGE HEADMEN
TOWARDS THE ROLES UNDER THE LOCAL
DECENTRALIZATION POLICY IN KUMUANG
DISTRICT, BURIRAM PROVINCE**

ภาคินพนธ์
ของ
ประสพชัย บัวเอี่ยม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์

กุมภาพันธ์ 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบาย
กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
**OPINIONS OF SUBDISTRICT AND VILLAGE HEADMEN
TOWARDS THE ROLES UNDER THE LOCAL
DECENTRALIZATION POLICY IN KUMUANG
DISTRICT, BURIRAM PROVINCE**

ภาคนิพนธ์
ของ
ประสพชัย บัวเอี่ยม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
กุมภาพันธ์ 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาภาคินิพนธ์ของ
นายประสพชัย บัวเอี่ยม เรียบร้อยแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ประจักษ์ คณะวัน)

.....กรรมการควบคุม
(รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์)

.....กรรมการควบคุม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒินันท์ รามฤทธิ์)

.....กรรมการสอบ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันตะเคียน)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับภาคินิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเทียบ ละอองทอง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2553

ชื่อเรื่อง	ความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	
ผู้วิจัย	นายประสพชัย บัวเอี่ยม	
กรรมการควบคุม	รองศาสตราจารย์ประจักษ์ คະเนวัน รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒินันท์ รามฤทธิ	ประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการ
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต	สาขา รัฐประศาสนศาสตร์
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์ 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 5 ด้าน คือ ด้านการปกครองและ การรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และด้านการบริการประชาชน กลุ่มตัวอย่างคือประชากร ประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 106 คน ใน 106 หมู่บ้าน 7 ตำบล ของอำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะคือ แบบตรวจสอบ รายการ(Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) และแบบปลายเปิด(Open Form) มีค่าความเชื่อมั่น .9036 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจาย อำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือบทบาทด้านการบริการประชาชน รองลงมาคือบทบาทด้านการ อำนวยความสะดวกเป็นธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ
2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านภายใต้ นโยบาย กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคือ รัฐควรเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเท่าเทียมกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจาก มีบทบาทหน้าที่มากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐควรเพิ่มสวัสดิการให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เท่าเทียมกับข้าราชการ รัฐควรสร้างที่ทำการกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ครบทุกหมู่บ้าน และจัดสรรงบประมาณให้แก่หมู่บ้านโดยตรง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหาร

TITLE	Opinions of Subdistrict and Village Headmen towards the Roles under the Local Decentralization Policy in Kumuang District, Buriram Province		
AUTHOR	Prasopchai Buaeiam		
ADVISORS	Associate Professor Prajan Kanewan		Thesis Advisor
	Associate Professor Prasit Suwannarag		Co-Advisor
	Assistant Professor Wuttinan Ramrit		Co-Advisor
DEGREE	Master of Public Administration	MAJOR	Public Administration
SCHOOL	Buriram Rajabhat University	YEAR	2010

ABSTRACT

The objective of this research was to study the opinions of the subdistrict and village headmen towards the roles under the local decentralization policy in Kumuang District, Buriram Province in 5 aspects: 1) The politics and peacefulness; 2) The occupational development and promotion; 3) The fairness; 4) The protection and public hazard alleviation; and 5) The people services. The subjects were 106 subdistrict and village headmen of 106 villages from 7 Subdistricts in Kumuang District, Buriram Province. The research instrument used for collecting the data was a 3-part questionnaire including, check list, rating scale and open form with its reliability at .9036. The statistics used to analyze the data were percentage, mean and standard deviation.

The results of the study were as follows :

1. The level of the opinions of the subdistrict and village headmen towards the roles under the local decentralization policy in Kumuang District, Buriram Province as a whole was at "high" level. When considering in each aspect, it was found that the highest mean average is "The people services", followed by "The fairness"; whereas, "The occupational development and promotion" was the least mean average.
2. The opinions and suggestions towards the roles of the subdistrict and village headmen under the local decentralization policy in Kumuang District, Buriram Province were:

1) the subdistrict and village headmen suggested that the government should increase the salary for them comparing with the administrators of local administrative organizations due to the fact that they had much more responsible roles assigning from the government than the local administrative organizations; 2) The government should provide more welfares for the subdistrict and village headmen with the equaling to the civil government employees; and 3) The government should construct the offices for the subdistrict and village headmen in each village and arrange the budget allocation directly to the villages under the administration of the village committees.

มหาวิทยาลัยสุโขทัย
Buriram Rajabhat University

ประกาศคุณูปการ

ภาคินพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง โดยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัย
ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประจักษ์ ตะเนวัน ประธานกรรมการควบคุมภาคินพนธ์ รอง
ศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒินันท์ รามฤทธิ์ กรรมการควบคุม
ภาคินพนธ์ ตลอดจนผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันตะเทียน กรรมการสอบภาคินพนธ์ ที่กรุณา
ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย และขอขอบคุณ
บัณฑิตวิทยาลัยที่ได้เอื้ออำนวยและประสานงานในการจัดทำภาคินพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ คร.ผดุงชาติ ยงค์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ จีวัฒนา อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์
คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ นายศักดิ์ดา บรรณาศักดิ์ นายอำเภอคูเมือง จังหวัด
บุรีรัมย์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์คอบ
แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณนางวารุณี บัวเอี่ยม ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและเป็นกำลังใจ
แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ประ โยชน์และคุณค่าอันพึงเกิดขึ้นจากการทำภาคินพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่อง
บูชาพระคุณแม่บิดา มารดา บุรพจารย์ คณาจารย์และผู้มีส่วนในการฟูมฟัก เกื้อกูล ให้กำลังใจใน
การศึกษาแก่ผู้วิจัย

นายประสพชัย บัวเอี่ยม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท.....	10
บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.....	15
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457.....	23
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น.....	26
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ.....	28
บริบทอำเภอคูเมือง.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	68
วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	69
อภิปรายผล.....	70
ข้อเสนอแนะ.....	74
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	74
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	75
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	81
ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	82
ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือในการวิจัย.....	86
ค. หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม.....	88
ง. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	90
จ. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	88
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	98

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.....	43
2 ประชากรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.....	53
3 จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิกการศึกษา ประเภทการดำรงตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน.....	58
4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน.....	60
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยภาพรวมและรายข้อ.....	61
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	62
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม โดยภาพรวมและรายข้อ.....	63
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภาพรวมและรายข้อ.....	64
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการบริการประชาชน โดยภาพรวมและรายข้อ.....	65
10 ค่าร้อยละของข้อเสนอแนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.....	66

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีวิวัฒนาการตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นต้นมา ได้มีการจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาค หรือเรียกอีกอย่างว่าการปกครองอาณาเขต มีเมืองหรือหัวเมืองเป็นศูนย์การบริหารราชการ มีการจัดระเบียบการปกครองภายในเมืองหนึ่ง ๆ ออกเป็นหน่วยการปกครองคือ แขวง ประกอบ ด้วยตำบล มีกำนันเป็นหัวหน้า หมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้า ลักษณะรูปแบบการปกครองรูปแบบตำบล หมู่บ้าน ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองสืบเรื่อยมา สมัยต่อมาเมืองต่าง ๆ บางเมืองได้ละเลยไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระราชกำหนดกฎหมายที่ระบุไว้ ทำให้มีการละเว้นการจัดรูปแบบการปกครองในระดับหมู่บ้านที่มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้า คงมีแต่พนักงานปกครองระดับตำบลเรียกว่ากำนันเท่านั้นเป็นผู้ปกครองชั้นต้น ประกอบกับสถานการณ์บ้านเมืองในบางขณะไม่เอื้ออำนวย ทำให้บางครั้งหมู่บ้านไม่มีผู้ปกครองดูแล ประกอบกับลักษณะการปกครอง ก็ไม่ได้มีระเบียบกฎเกณฑ์วางไว้เป็นที่แน่นอนแต่อย่างใด จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นบ้านเมืองก็ยังคงมีศึกสงคราม ยังมีได้จัดรูปแบบในการปกครองหมู่บ้าน แต่ก็ยังคงมีหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้ที่ทำการรบเก่งมีความกล้าหาญ และคนในหมู่บ้านเชื่อฟังให้การยอมรับ มีความเคารพและยำเกรงขึ้นมาเป็นผู้นำหมู่บ้าน จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงได้ทรงพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านขึ้นมาใหม่

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงเล็งเห็นว่าการปกครองระดับหมู่บ้านนี้จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากหมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน เมื่อ ร.ศ. 111(พ.ศ.2435) ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านใหม่ มีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการ คือให้ราษฎรพิจารณาเลือกผู้ใหญ่บ้านด้วยตัวเองแทนการแต่งตั้ง สำหรับการปกครองบังคับบัญชาชั้น ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ การป้องกันเหตุร้ายและการโจรกรรม ซึ่งความมุ่งหมายในการปกครองระดับหมู่บ้าน ก็เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งราษฎรเลือกสรรขึ้นมาด้วยความยินยอม ช่วยกันดำเนินกิจการในหมู่บ้านของตนให้เรียบร้อย และเป็นหูเป็นตาแก่ทางราชการ ในการช่วยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรทั่วไป ตลอดจนช่วยเหลือเกื้อกูลราษฎร

ผลประโยชน์ของแผ่นดิน ซึ่งสมควรที่จะได้จากราษฎรโดยธรรม เพื่อใช้ในกิจการบริหารงานของแผ่นดิน (กรมการปกครอง. 2545 : 2)

นอกจากได้ทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีคนแรกของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ และยังทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิกรวิจารย์ เดินทางไปดูงานการปกครองของประเทศพม่าและมลายู หลังจากนั้นได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาล เพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องที่ เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้านตำบลเรียกว่า การปกครองท้องที่อย่างเป็นทางการ ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ขึ้นใช้ทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องที่ของประเทศสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนด การจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้าน จุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเอง หลังจากที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิก และประกาศให้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน (กรมการปกครอง. 2545 : 3)

การปกครองระดับหมู่บ้านและตำบล ที่เป็นมาโดยกฎหมายพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 เป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าปกครองดูแลตำบล หมู่บ้าน โดยต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย หากราชการมีงานหรือนโยบายอันใดก็จะมีกรมมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่จะต้องปฏิบัติจัดทำ เพราะราชการไม่อาจจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปทำการปกครองได้ทั่วถึงและเพียงพอ จึงได้กำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำหน้าที่เป็นตัวแทน และเป็นหูเป็นตาให้แก่ทางราชการ เป็นผู้นำนโยบายของรัฐ ไปแจ้งให้ราษฎรในตำบล หมู่บ้านทราบ และช่วยอำนวยความสะดวกของรัฐ ให้กับราษฎรในเขตท้องที่ของตน ขณะเดียวกันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของราษฎรในการติดต่อกับทางราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญ ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน การควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยภายในและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศในท้องที่ต่าง ๆ ก็ยังกระทำผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสำคัญ (ไพโรจน์ พรหมสาส์น. 2538 : 2)

ความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น มิใช่อยู่ที่เป็นที่ตำแหน่งที่ได้ตั้งกันมาเป็นเวลานานเท่านั้น แต่ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อชุมชน ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งจำเป็นจะต้องมีผู้นำโดยธรรมชาติ และเป็นผู้นำที่เป็นทางการในบุคคลคนเดียวกัน เป็นผู้ที่สามารถทราบข้อมูลต่าง ๆ ของตำบลหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่ประชาชนในท้องถิ่นให้ความศรัทธาเคารพนับถือ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลสำคัญและจำเป็นต้องมีอยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้ภารกิจ อำนาจหน้าที่ บทบาทและสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ทำให้บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านค่อยลงไป เนื่องจากพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้เพิ่มบทบาทให้แก่ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นบทบาทเดิมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสับสนในบทบาทของตน ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่มีขีดความสามารถต่ำ ซึ่งเป็นปัญหาต่อการติดต่อประสานงานระหว่างราษฎร ในหมู่บ้านกับหน่วยงานของรัฐ และการรักษาความสงบสุขของประชาชน เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยทั่วไป รวมถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของตำบล หมู่บ้านด้วย (ธงชัย สันติวงษ์. 2540 : 9)

จะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับเมืองไทยและคนไทยมาเป็นเวลานาน ทั้งยังเป็นทีเคารพรักใคร่นับถือของชาวบ้านมาโดยตลอด แต่ปัจจุบันสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก เนื่องจากวิวัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่มีการแก้ไข เกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากเดิมที่สามารถดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี เป็นสามารถดำรงตำแหน่งตามวาระ 5 ปี จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับระบบการบริหารครั้งใหญ่ มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น เป็นผลให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมีการประกาศใช้กฎหมายหลายฉบับ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับได้มีการแก้ไขปัญหาในเรื่องบุคลากร โดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตำแหน่งด้วย และมีกำนันเป็นประธานกรรมการบริหารในวาระเริ่มแรกสี่ปี ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 กลับให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ภายในปี พ.ศ. 2542 หรือหากจะอยู่ในองค์การบริหาร

ส่วนตำบลต่อไป จะต้องลาออกจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนั้นยังห้ามไม่ให้ข้าราชการประจำเข้าไปก้าวล่วงควบคุม คงได้แต่กำกับดูแลเท่านั้น ในขณะที่กำนันผู้ใหญ่บ้านก็มีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขในเขตตำบล หมู่บ้านของตนเอง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 จึงเกิดความขัดแย้ง ระหว่างการปกครองท้องที่กับการปกครองท้องถิ่น ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านประสบปัญหาในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่ (ประมวล รุจนเสรี. 2541 : 12)

ในสถานการณ์ปัจจุบันแม้จะได้มีการจัดตั้งเทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล อีกทั้งยังได้มีการแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนแล้วก็ตาม โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการรักษาความมั่นคงภายใน ตลอดจนการบริการประชาชน แต่ในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังต้องพึ่งพากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหลักในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ การดูแลที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน และการบำรุงรักษาศิลปะ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถแยกบทบาทหน้าที่ได้ เนื่องจากเคยปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลาช้านาน จากผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายความมั่นคง สังกัดที่ทำการปกครองอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีหน้าที่ในการปกครองบังคับบัญชากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และเป็นข้อมูลสารสนเทศ ประกอบการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ใน 5 ด้าน ของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. เป็นสารสนเทศ ในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคอบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงมีขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษาใน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย

1.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

1.3 ด้านการอำนวยความสะดวก

1.4 ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1.5 ด้านการบริการประชาชน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 106 หมู่บ้าน และ 7 ตำบล รวมจำนวน 106 คน(แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอ คูเมือง 5 ปี. 2551 : 5)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากร

3. ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายศัพท์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงให้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึกรู้สึก การตัดสินใจ และความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียนโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ อารมณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคน

2. บทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หมายถึง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งตามกฎหมายอื่น ๆ ที่ให้อำนาจไว้ ใน 5 ด้าน ภายใต้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจในการปกครองและการบริหารให้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีงบประมาณและบุคลากรเป็นของตนเอง และผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง บทบาทใน 5 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย หมายถึง การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล ในการปกครองหมู่บ้านและดูแลทุกข์สุขของลูกบ้านเพื่อให้หมู่บ้านมีความสงบสุข ประชาชนในหมู่บ้านมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ หมายถึง การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้า แคมป์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงาม มีการฝึกอบรมวิชาชีพหรือแนะนำแหล่งงาน เพื่อให้ราษฎรมีงานทำมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ

2.3 ด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม หมายถึง การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการช่วยเหลือดูแลประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรม ภายในกรอบของกฎหมาย โดยปฏิบัติตัวให้เป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

2.4 ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หมายถึง การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อมาตรการป้องกันก่อนเกิดภัย การบรรเทาภัยให้แก่ราษฎรขณะเกิดภัย และการฟื้นฟูช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังจากภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว

2.5 ด้านการบริการประชาชน หมายถึง การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการให้ความสะดวกต่าง ๆ แก่ราษฎรที่มาหาและใช้บริการ หรือมาติดต่อราชการ รวมทั้งให้การรับรองบุคคลตามที่ราษฎรในหมู่บ้านร้องขอ

3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2535 ในเขตพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง เทศบาลตำบลคูเมือง เทศบาลตำบลหินเหล็กไฟและองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 7 แห่ง ในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยขอนำมากล่าวเพื่อกำหนดกรอบในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท
3. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
4. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
7. บริบทอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ที่สามารถ เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ได้มีผู้ให้ความหมายของ ความ คิดเห็นไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ(2536 : 3) กล่าวว่า ความคิดเห็นคือการแสดงออกทางด้าน ทักษณคอย่างหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และเป็นส่วนที่พร้อม จะมีปฏิกริยา เฉพาะอย่างยิ่งต่อสถานการณ์ภายนอก

พงษ์ไพบุลย์ ศิลาวราเวทย์(2538 : 39) ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการ แสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูด หรือการเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งการแสดงความคิดเห็นนี้อาจจะได้รับการปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

ประสาท หลักศิลา(2541 : 398 – 399) สรุปว่าความคิดเห็นของคนเรานั้น เกิดได้ จากการปะทะสังสรรค์ประจำวันของคนเรา แต่คนเรามีภูมิหลังทางสังคมจำกัดอยู่ ภูมิหลังทางสังคม

ของคนเราแต่ละคน ย่อมเป็นผลที่คนเรากระทำตอบสนองต่อเหตุการณ์ และเกิดความคิดเห็นต่อเหตุการณ์นั้น ๆ

อุทัย หิรัญโค (2539 : 80 – 81) ได้ให้ความเห็นว่า ความคิดเห็นของคนเรามีหลายระดับคือ อย่างผิวเผินและอย่างลึกซึ้ง สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคติ นั้น เป็นความคิดเห็นที่ลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีประจำตัวของบุคคลทุกคน ความคิดเห็นอย่างผิวเผิน เป็นความคิดเห็นที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยและเกิดขึ้นได้ง่ายแต่สลายตัวเร็ว

สุชา จันทรเอม (2539 : 8) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นความรู้สึกรับรู้ของบุคคล แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับทัศนคติ คนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

เรืองเวทย์ แสงรัตนา (2542 : 14) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยการพูดหรือเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้

ประวิทย์ ชูศรี (2542 : 14) สรุปความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อและการตัดสินใจในการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือประเด็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม จากความหมายความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ พอจะสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจ และความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียนโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ อารมณ์ และสภาพแวดล้อม เป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคน ความคิดเห็นจึงมีได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

2. ความสำคัญของความคิดเห็น

ความคิดเห็นมีความสำคัญ เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบาย หรือเปลี่ยนแปลงนโยบายในหลาย ๆ ด้าน โดยได้สำรวจความคิดเห็นพบว่า มีผู้ให้ความสำคัญของความคิดเห็นไว้ ดังนี้

กฤตยา อาชวนิจกุล (2540 : 53) กล่าวไว้ว่า การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูดหรือเขียนเป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โครงการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม ถ้าจะให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง ก็ควรต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน การเผยแพร่โครงการและการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนจึงจะเกิดผลดี คือจะช่วยให้โครงการนั้นสอดคล้องเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น อันเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ใช้ประเมินค่าโครงการ และทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ไม่เกิดการต่อต้าน ถ้าสาธารณชนมีส่วนหรือมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในโครงการใด ๆ ที่จะพัฒนาประเทศนั้น คือทำให้ประชาชนเกิดการสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษารูสึกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมา โดยการพูดและการเขียนเป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่องานวางแผนนโยบายต่าง ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็นรูป รส กลิ่น เสียง การศึกษา วัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นทั้งสิ้น ได้มีผู้สรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2542 : 9) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่ามีมูลเหตุ

2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หมู่คณะ เรื่องราวต่าง ๆ หรือสถานการณ์ ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็น ความคุ้นเคย อาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรง และจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปถ่ายหรืออ่านจากหนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยม เนื่องมาจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยม และการตัดสินใจค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน

ชาติชาย โทสินธิติ (2539 : 15) ได้เสนอว่า สิ่งที่มีอิทธิพลทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันมี 2 ประการคือ

1. วัฒนธรรมประเพณี บุคคลเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีใด ย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้น ๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมประเพณีของคนไปในทางที่ดี

2. การศึกษา ระดับการศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็น เพราะเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท

1. ความหมายของบทบาท

บทบาท หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่ที่สังคมได้มอบให้ตามฐานะที่เขาเมื่ออยู่ บทบาทจึงพิจารณาได้ 2 ความหมายคือ ด้านโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกนัยหนึ่งเป็นด้านแสดงบทบาท หรือปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) บทบาทหมายถึง ผลเนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล ที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์ กล่าวโดยสรุป บทบาทเป็นการปฏิบัติตามตำแหน่งสถานภาพที่ดำรงอยู่ มีบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง ให้บุคคลที่อยู่ในสถานภาพตำแหน่งนั้นต้องปฏิบัติ บทบาทเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา และความต้องการของผู้ที่คาดหวัง จะให้ตำแหน่งนั้นมีบทบาทอย่างไร (สำนักเลขานุการหมู่บ้านป้องกันตนเอง. 2541 : 6)

นักมนุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาหลายท่าน ได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทแล้วตั้งเป็นทฤษฎีขึ้นมาเช่น ลินตัน (Linton) ซึ่งเป็นนักมนุษยวิทยา กล่าวว่า “ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของบุคคล ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย” ส่วนทฤษฎีบทบาทของ Person นักสังคมวิทยาเชื่อว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทตนเอง เช่น “บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้น” และ Merton ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาเช่นกัน กล่าวว่า “บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กัน ไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมากจะน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมที่สังกัดอยู่ รวมทั้งลักษณะของบุคคลในสังคมนั้นด้วย” (สำนักเลขานุการหมู่บ้านป้องกันตนเอง. 2541 : 7)

จากทฤษฎีบทบาทที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าบทบาทคือ การปฏิบัติตามตำแหน่งหรือสถานภาพของบุคคล และจะเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ถ้าสถานภาพหรือความสัมพันธ์ในสังคมเปลี่ยนแปลงไป บทบาทก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งมีผู้ให้ความคิดเห็นไว้อีกหลายท่าน ดังนี้

ทิตยา สุวรรณชฎ (2530 : 9) ได้อธิบายว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่ง และแบ่งบทบาทออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) หรือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ
2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) หรือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง โดยอธิบาย “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” ว่าเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติและปฏิกิริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2536 : 29) ได้สำรวจถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท พบว่า อาจพิจารณาถึงความหมายได้ 2 นัย คือ

1. นัยแรก พิจารณาในด้าน โครงสร้างสังคม (Social Structure) บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะ โดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น
2. อีกนัยหนึ่ง พิจารณาความหมายของบทบาทในเรื่องการประทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) ว่า บทบาท หมายถึง ผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการประทะสังสรรค์นั้น

2. ความสำคัญของบทบาท

ความสำคัญของบทบาทขึ้นอยู่กับบุคคลที่แสดงออกในเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของความคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังนี้

ทิตยา สุวรรณชฎ (2530 : 29) ได้อธิบายความสำคัญของบทบาทไว้ ดังนี้

1. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในทุกสังคม และมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปครอง
2. มีบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought to Role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็น
4. การที่คนเราจะทราบถึงฐานะ ตำแหน่ง และบทบาท นั้น ได้มาจากสังคมกรรม (Socialization) ในสังคมนั้น ๆ

5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่แน่นอนเสมอว่า จะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่ครองฐานะตำแหน่งอื่น ๆ เพราะพฤติกรรมจริง ๆ นั้น เป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และบุคลิกภาพของผู้อื่นที่เข้ามาร่วมในพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

อานนท์ อาภาภิรม (2536 : 24) ได้ให้ความสำคัญของบทบาท ไว้ว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งในสังคมหรือกลุ่มคน บุคคลนั้นย่อมต้องแสดงบทบาทตามตำแหน่งนั้น เพราะฉะนั้น สถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งควบคู่กันไป บทบาทหรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ดังนั้น บทบาทจึงเป็นรูปการณ์ที่เคลื่อนไหวหรือรูปการทางพฤติกรรมของตำแหน่ง ความแตกต่างระหว่างบทบาทและตำแหน่งที่เกิดขึ้นนั้น ก็เพราะว่าตำแหน่งเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Concept) ส่วนบทบาทนั้น เป็นแนวคิดทางจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) เพราะฉะนั้นบทบาทจึงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคนใหม่ที่มาดำรงตำแหน่งนั้น

3. การแสดงบทบาท

เมื่อบุคคลมีบทบาทหรือเมื่อได้รับบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ บุคคลนั้นต้องแสดงออกให้สมบทบาทตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมานั้น โดยมีผู้ให้ความหมายของการแสดงบทบาทไว้ดังนี้

พัทยา สายหู (2539 : 47) ได้อธิบาย บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคล และเปรียบเสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้น ๆ เป็น (ละคร)อะไร มีบทบาทที่ต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือเล่นไม่สมบทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดง ในความหมายเช่นนี้ บทบาท ก็คือ การกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำครบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น

สำราญ ดันเรืองศรี (2530 : 8) ได้กล่าวความหมายของการแสดงบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจง ให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่า บุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวัง โดยผู้อื่น เราก็ยังคงยอมรับว่าจะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดง หรือปฏิบัติออกมาจริงตาม

ตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ (Lack of Understanding)
 2. ความไม่เห็นด้วย (Not to Conform) หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
 3. บุคคลไม่มีความสามารถ (Inability) ที่จะแสดงบทบาทนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ธนพร คล้ายกัน (2541 : 9) ให้ความหมายว่า บทบาทเป็นการกระทำหรือแบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ ตามสิทธิ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ของสถานภาพทางสังคมของบุคคล โดยได้จำแนกลักษณะการแสดงบทบาทไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) หมายถึง บทบาทที่ควรจะเป็นไปตามอุดมคติ อุดมการณ์ หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) หมายถึง ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติจริง
3. บทบาทที่รับรู้ (Perceived Role) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบหรือภารกิจของคนว่าควรเป็นอย่างไร
4. บทบาทที่คาดหวัง (Expecting Role) หมายถึง บทบาทที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมุ่งหวังต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติ
5. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected Role) หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งถูกคาดหวังจากอีกฝ่ายหนึ่งว่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นไปตามคาดหวังของอีกฝ่ายหนึ่ง

บทบาทของนักปกครองกับความมั่นคงของชาติ

นักปกครองตั้งแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด และในระดับกระทรวงเป็นข้าราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน ในขณะเดียวกัน นักปกครองก็เป็นผู้ที่จะต้องรับนโยบายจากรัฐบาลมาสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม ดังนั้นบทบาทของนักปกครองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติจึงมีทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งสามารถจำแนกได้โดยสังเขปดังนี้ (สุริยะ สุริยสวัสดิ์. 2548 : 16)

1.1 บทบาทด้านการเมืองการปกครอง

นักปกครองมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง โดยการส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเป็นผู้มีสิทธิหน้าที่ในการใช้อำนาจอธิปไตย ให้ได้เข้าใจถึงการเมืองการปกครองทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำ

ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ดีที่ถูกต้อง และที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกรัฐบาล และเลือกผู้บริหารท้องถิ่นที่ดีทำหน้าที่ในการบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ

นักปกครองมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ด้วยการสนับสนุน ให้มีการประกอบอาชีพที่เหมาะสม และสามารถดำรงชีพของตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง ถาวร ซึ่งจะส่งผลให้เศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศดีขึ้นด้วย โดยนักปกครองจะต้องร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและองค์กรประชาชน พัฒนาและส่งเสริมอาชีพด้านต่างๆ ทั้งในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละท้องถิ่น โดยการสนับสนุนทั้งองค์ความรู้ และปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาของอาชีพบนพื้นฐานของหลักการ ที่จะให้ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคงถาวรและมีรายได้เพียงพอตลอดไป

1.3 บทบาทด้านสังคม

เนื่องจากงานด้านสังคมเป็นงานที่กว้างขวาง และมีความหลากหลาย นักปกครองจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงปัญหาทุกปัญหาที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สุขภาพอนามัย ผู้ด้อยโอกาส แรงงาน ขาดเสถียร ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไข โดยการเข้าถึงรากเหง้าของปัญหาและจะต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานราชการ และประชาชนในชุมชน จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนางานด้านสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักปกครองจึงต้องใช้ความสามารถและเทคนิคทางการบริหารเพื่อให้สามารถดำเนินงานในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 บทสรุป

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความมั่นคงของชาติเป็นบทบาทที่สำคัญของนักปกครองในการที่จะขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล และภาระหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่ลงไปในพื้นที่ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการที่จะให้เกิดความมั่นคงขึ้น ทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ ทั้งนี้สิ่งที่จะต้องคำนึงเป็นพิเศษ คือ จะต้องประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายในเชิงบูรณาการภารกิจของทุกหน่วยงานภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หากสามารถดำเนินการได้ตามนัยดังกล่าว จะก่อให้เกิดการเสริมสร้างความมั่นคงของประชาชนและประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน ภายใต้บทบาทการประสานงานของนักปกครอง

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1. ภารกิจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (2550 : 46 - 50) ได้สรุปภารกิจที่ทางราชการได้มอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งครอบคลุมงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่ปฏิบัติงานลงไปปฏิบัติในตำบล หมู่บ้าน มีหลายประการที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. กระทรวงมหาดไทย

1.1 กรมการปกครอง ได้กำหนดภารกิจในภาพรวม ให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ ดังนี้

1.1.1 หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย

1.1.2 ป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย

1.1.3 บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของราษฎร

1.1.4 ตรวจตราหมู่บ้านและเป็นตัวแทนราษฎรในหมู่บ้าน

1.1.5 เป็นคณะกรรมการสภาตำบล ประชานกรรมการหมู่บ้าน ประชาน

คณะกรรมการหมู่บ้าน อปป.

1.1.6 จัดทำและควบคุมบัญชีสัตว์ประจำออก

1.1.7 เป็นพยานในการจัดทำตัวพิมพ์รูปพรรณสัตว์พาหนะ

1.1.8 เป็นผู้รับรองความประพฤติ และฐานะของราษฎรผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธ

ปืนและอื่น ๆ

1.1.9 ดูแลรักษาที่ดิน ที่สาธารณประโยชน์ สาธารณสมบัติของแผ่นดิน

1.1.10 การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพราษฎรในหมู่บ้าน

1.1.11 เรงรัดการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่

1.1.12 ดูแล รักษาเส้นทางคมนาคม ทางบก ทางน้ำ

1.1.13 สกัดกั้นป้องกันคนต่างด้าว คนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

1.1.14 จัดการประชุมราษฎร

1.1.15 เป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

1.2 กรมที่ดิน ได้มอบหมายภารกิจให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1.2.1 ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรังวัดที่ดินร่วมกับเจ้าพนักงานที่ดิน

1.2.2 มีหน้าที่ปิดประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดิน เช่น ซื้อ ขาย ให้ รับมรดก

1.2.3 ร่วมมือกับเจ้าพนักงานที่ดินตรวจสอบที่ดิน โฉนดตราจอง

1.2.4 เป็นเจ้าพนักงานร่วมกับเจ้าพนักงานที่ดิน ตรวจสอบที่ดิน รั้ววัดที่ดิน เพื่อทำนิติกรรมประเภทต่าง ๆ

1.2.5 ดูแลรักษาที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน

1.2.6 ดำเนินการสำรวจที่ดิน เพื่อนำมาจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนตามโครงการของคณะกรรมการจัดสรรที่ดินแห่งชาติ

1.3 กรมตำรวจ

1.3.1 ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการจับกุมผู้กระทำความผิด

1.3.2 ร่วมมือกับตำรวจ ในการป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้าย ความเคลื่อนไหวในการเสาะแสวงหา ผู้กระทำความผิดกฎหมายมาลงโทษ

2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.1 กรมประมง

2.1.1 ดูแลกวาดจับไม่ให้ราษฎรจับปลาใหญ่ฤดูวางไข่

2.1.2 ควบคุม ดูแล มาตรการในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ให้เป็นไปตามที่ทางราชการกำหนดและอนุญาต

2.1.3 เร่งรัดราษฎรที่ประกอบอาชีพประมง ไปขออาชญาบัตรอนุญาตจับสัตว์น้ำ

2.1.4 ส่งเสริมการเลี้ยงปลา

2.2 กรมส่งเสริมการเกษตร

2.2.1 รายงานการทำนาให้ทางราชการทราบตามแบบที่กำหนด

2.2.2 ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว

2.2.3 ส่งเสริมการทำนา ปลุกพืชและการใส่ปุ๋ย

2.2.4 สำรวจเครื่องมือ เครื่องทุ่นแรงที่ใช้ในการเกษตรกรรม

2.3 กรมชลประทาน

2.3.1 ดูแล รักษา ซ่อมแซม คันคลอง ทางน้ำชลประทานเหมืองฝาย

2.4 กรมปศุสัตว์

2.4.1 รายงานเจ้าหน้าที่ เมื่อมีโรคระบาดสัตว์เกิดขึ้นในพื้นที่

2.4.2 ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ ในการป้องกันและปราบปราม โรคระบาดสัตว์

2.5 กรมส่งเสริมสหกรณ์

2.5.1 ช่วยเหลือการสหกรณ์ทุกประเภท

2.5.2 อำนวยความสะดวกในการประชุมสมาชิกสหกรณ์

2.5.3 ร่วมเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ของสหกรณ์

3. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 กรมป่าไม้

3.1.1 ช่วยเหลือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลป่าไม้

3.1.2 ดูแลและรับฝากของกลางที่ยึดได้และอยู่ในระหว่างดำเนินคดี

3.1.3 ดูแลรักษาและคุ้มครองป่าไม้และอุทยานแห่งชาติ

3.1.4 ช่วยเหลือตรวจตรา และห้ามปราม ในการแผ้วถางตัดไม้ทำลายป่า หรือ
ลักลอบตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต

3.1.5 ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

4. กระทรวงการคลัง

4.1 กรมสรรพากร

4.1.1 เร่งรัดผู้ประกอบการค้าให้เสียภาษีการค้า ภาษีโรงเรือน และภาษีอื่น ๆ
ตามกำหนดเวลาที่ทางราชการประกาศ

4.1.2 ดักเตือนให้ราษฎรเสียภาษีอากรตามกำหนดเวลา

4.2 กรมสรรพสามิต

4.2.1 ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ ในการป้องกันปราบปราม ผู้กระทำความผิด พ.ร.บ.
สุรา ตลอดจนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกชนิด

4.3 กรมศุลกากร

4.3.1 ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ ในการปราบปราม ผู้ลักลอบนำสินค้าหลบหนีด่าน
ศุลกากร

4.3.2 ช่วยเหลือในการกวาดล้างสินค้าหนีภาษีศุลกากร

5. กระทรวงคมนาคม

5.1 กรมไปรษณีย์โทรเลข

5.1.1 ช่วยเหลือในการส่งจดหมายนอกเขตไปรษณีย์

5.2 กรมเจ้าท่า

5.2.1 ดูแลรักษา แม่น้ำ ลำน้ำ

5.2.2 ประกาศให้ราษฎรนำเรือไปจดทะเบียน

5.3 กรมทางหลวง

5.3.1 ช่วยเหลือ ดูแลรักษา ทางหลวง เส้นทางคมนาคมในเขตพื้นที่

5.4 การรถไฟ

5.4.1 ช่วยเหลือ ดูแลรักษา ทางรถไฟ ในเขตพื้นที่

6. กระทรวงสาธารณสุข

6.1 กรมอนามัย

6.1.1 ช่วยเหลือ สถานีอนามัย และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำตำบล

6.1.2 ช่วยเหลือ สอดส่องดูแล ควบคุมโรคติดต่ออันตราย

6.1.3 แนะนำราษฎรในการจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ

6.1.4 แนะนำราษฎรในการป้องกันโรค การสาธารณสุขมูลฐาน

7. กระทรวงกลาโหม

7.1 ตรวจสอบและเร่งรัดชายฉกรรจ์ที่มีอายุถึงเกณฑ์ ไปลงบัญชีทหาร

7.2 ดิศประกาศและส่งหมายเรียกในการเกณฑ์ทหาร การติดตามผู้หลบหนีการเกณฑ์ทหาร หรือผู้ที่ไม่ไปรับหมายเรียก

7.3 ดิศประกาศและหมายเรียกการระดมพลตามที่ทางราชการกำหนด

8. กระทรวงศึกษาธิการ

8.1 ช่วยเหลือสำรวจเด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์ ที่จะต้องเข้าเรียนหนังสือภาคบังคับ ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา

8.2 กวดขัน ดูแล พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการกำชับมิให้เด็กขาดเรียน

8.3 เป็นกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่

9. กระทรวงพาณิชย์

9.1 สอดส่องดูแล ภาวะราคาสินค้า การประกอบกิจการ

9.2 ส่งเสริมและสนับสนุน แนวนโยบายรัฐบาลในการป้องกันการเอารัดเอาเปรียบประชาชน การกักตุนสินค้า

9.3 ป้องกันและปราบปรามการค้า ที่ทุจริตในการใช้อุปกรณ์ชั่ง ตวง วัด ที่ไม่ได้มาตรฐาน

จากบทบาทและภารกิจหน้าที่ ตามกฎหมายหลักและกฎหมายอื่น ๆ ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีฐานะเป็นผู้นำท้องถิ่น ทั้งโดยตำแหน่ง และโดยธรรมชาติที่ราษฎรให้การยอมรับ ในหลักการต้องถือได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะที่มาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาจากการเลือกตั้งของคนในหมู่บ้านนั้น และทางราชการจ่ายให้เพียงค่าตอบแทนรายเดือน ในฐานะผู้ประสานงานและหัวหน้าราษฎรของชุมชนในระดับหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเพียงคนกลางคอยประสานงาน นำนโยบายของทางราชการ ความช่วยเหลือจากทางราชการให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านของตน และในทางกลับกันเป็นผู้นำทุกข์สุขความเดือดร้อนของราษฎร มาแจ้งให้ทางราชการได้ปรับปรุงแก้ไขและช่วยเหลือ ซึ่งทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความกว้างขวาง เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร ในพื้นที่หมู่บ้านที่รับผิดชอบ (บุญธรรม เลิศสุขีเกษม. 2546 : 51)

ในภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคแห่งเทคโนโลยีของการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจ “บำบัดทุกข์บำรุงสุข” ตามนโยบายของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ในเชิงนามธรรมกว้าง ๆ จึงเป็นบทบาทที่ค่อนข้างเก่า ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน ซึ่งสังคมมีความต้องการในการตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว และเป็นรูปธรรม สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย นำไปเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน ให้ทราบข้อแตกต่างได้อย่างชัดเจน

เพื่อสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาให้ทันตามกระแสสังคมดังกล่าว กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการกิจการในการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในเบื้องต้น ในระดับท้องที่ที่เล็กที่สุด คือการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้าน จึงได้กำหนดนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพและขีดความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยนโยบายของกรมการปกครอง(พ.ศ. 2550 – 2554) ได้กำหนดนโยบายในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน โดยจะเสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยผนึกกำลังร่วมกับฝ่ายปกครองและตำรวจ กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ สมาชิกอาสาสมัครรักษาดินแดน กลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พัฒนาขีดความสามารถ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในท้องถิ่น และนโยบายเน้นหนัก(พ.ศ. 2551) ได้กำหนดนโยบาย ในด้านการพัฒนา

ศักยภาพของจังหวัดและอำเภอ ให้เป็นหลักในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และส่งเสริมบทบาท ความรู้ความสามารถของข้าราชการฝ่ายปกครอง ตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นที่ยอมรับใน การประสานงานกับทุกฝ่าย ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าวได้นำมากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้ ้นโยบายบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ โดยมีแนวทางปฏิบัติในส่วนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคือ จัดให้มี โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ความเข้าใจ ใน บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายที่รับผิดชอบอยู่ และบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนไป ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและสังคม ในที่สุดจะสามารถปฏิบัติงานตอบสนองต่อการ แก้ไขปัญหาของสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักกิจการความมั่นคงภายใน, 2546 : 25)

นอกจากนั้นบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ 5 ด้าน คือ

1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยใน หมู่บ้าน ในฐานะเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตน มีอำนาจหน้าที่ป้องกันทุกภัยของ ลูกบ้านตามสมควรแก่เหตุการณ์ มีหน้าที่ประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านข้างเคียง เพื่อป้องกันเหตุร้ายส่วนรวมของหมู่บ้าน ควบคุมแนะนำลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นผู้นำ ราษฎรในการวางแนวทางในการป้องกันภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับราษฎรในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นภัย จากธรรมชาติ ภัยจากมนุษย์ หรืออุบัติเหตุที่มีมาเป็นส่วนรวม

2. ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพราษฎร

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการเป็นผู้ดูแลรักษา ที่สาธารณประโยชน์ ของแผ่นดิน เป็นผู้ตรวจสอบที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ที่สงวนไว้สำหรับ ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน และยังรวมถึงหน้าที่ในการประสานงานกับข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน เพื่อทำการพัฒนาที่สาธารณะ โดยขุดคู ทำถนน ปลูกต้นไม้ พัฒนาให้เป็นที่สำหรับ พักผ่อนหย่อนใจ แนะนำส่งเสริมอาชีพใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และเพิ่มพูนรายได้ให้กับราษฎรใน ตำบลหมู่บ้าน

3. ด้านการอำนวยความสะดวก

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการที่เกี่ยวกับความอาญาคือ เมื่อทราบข่าวว่ามี การกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของคนหรือหมู่บ้านใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านข้างเคียงทราบ หรือกรณีที่ ตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดมีอยู่ หรือสงสัยว่าสิ่งของนั้นจะได้อามาโดยการกระทำความผิด ก็เป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำส่งให้กับทางราชการ นอกจากนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยัง เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหน้าที่ในการ สืบสวนคดีอาญาในท้องที่ตำบล หมู่บ้านที่ตนปกครอง เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด และมีหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายหรือคำสั่งของทางราชการ ในเขตหมู่บ้านที่ตน รับผิดชอบ หรือค้นในที่ร โหฐานเมื่อมีหมายค้น

4. ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันภัยพิบัติให้แก่ราษฎร ได้แก่ การนำราษฎรในหมู่บ้านเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตรวจสอบและประมาณการความเสียหาย เบื้องต้น และรายงานให้ทางราชการทราบโดยด่วน รวมทั้งการประสานขอรับการช่วยเหลือจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ด้านการบริการประชาชน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริการประชาชน โดยเฉพาะงาน ทะเบียน ได้แก่จัดทำสำมะโนครัวในหมู่บ้านและแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องอยู่เสมอ ถ้ามีคนแปลก หน้านอกสำมะโนครัวเข้ามาในหมู่บ้าน จะต้องไต่ถามให้รู้จักตัวและเหตุการณ์ที่มาอาศัย และให้ การสงเคราะห์ตามสมควร รวมทั้งจัดทำทะเบียนบัญชีอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้เป็นปัจจุบัน เพื่อ ประโยชน์ในทางราชการ

นอกจากนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีบทบาทหน้าที่ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหลาย ฉบับ นอกเหนือจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 แล้วยังต้องปฏิบัติตาม กฎหมายว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายทะเบียนราษฎรและอื่น ๆ อีก มาก (กรมการปกครอง. 2543 : 28)

ประมวล รุจนเสรี (2541 : 19) ได้กล่าวถึงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการประชุมชี้แจงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร อบต. ไว้ว่า จะต้องปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้เสนอแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทด้านนี้ไว้ ดังนี้

1. การวางแผนพัฒนาตำบล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ เป็นกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะทำการเสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ได้อย่างแท้จริง โดยมีอำนาจหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนา ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด การผังเมือง และให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและติดตามประเมินผลแผนพัฒนา และให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนาตำบล

2. เป็นกลไกที่สำคัญของราชการบริหารส่วนภูมิภาค เป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของรัฐบาลกับความต้องการของประชาชน และส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน ตลอดจนนำความเดือดร้อนหรือความทุกข์ยากของประชาชน ประสานขอรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน และเป็นผู้ติดตามสอดส่องดูแล และประสานการปฏิบัติงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และท้องที่ ในฐานะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าราษฎรในท้องที่นั้น

3. บทบาทในการส่งเสริมสนับสนุน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้ปกครองท้องที่ ซึ่งได้รับเลือกจากประชาชน เป็นผู้มีศักยภาพสูงในการระดมความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ หน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมให้เกิดกลุ่มที่สามารถพึ่งตนเองได้ รู้ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการขอรับการสนับสนุนจากส่วนต่าง ๆ ซึ่งหากกลุ่มเข้มแข็งแล้วก็จะเกิดประชาคมหมู่บ้าน

4. บทบาทในฐานะประชาชน ในการทำหน้าที่ขอรับข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน เสนอให้มีการออกข้อบังคับ

ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขต ตำบล หมู่บ้าน เข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่ง ได้ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 285 เข้าร่วมประชุมกับ สภากลางการบริหารส่วนตำบล ปีคประกาศรายงานการประชุม สภากลางการบริหารส่วนตำบลให้ ประชาชนทราบ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

ในชนบทของไทยเราแต่เดิมนั้น มีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง ต่อมาเมื่อประชาชนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ก็มากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนไป ทำให้อยู่ร่วมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนมากขึ้น ในสมัยสุโขทัยนั้นแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล แต่ละมณฑลมีเมืองในสังกัดซึ่งแยกออกเป็น เมืองเอก เมืองโท เมืองตรีและเมืองจัตวา ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวง ได้มีการจัดระเบียบการปกครองประเทศแยกย่อยลงไปอีก โดยจัดระเบียบการปกครองเป็นหัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองชั้นใน โดยแบ่งเมืองออกเป็นแขวง แขวงแบ่งออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นบ้าน การปกครองรูปแบบนี้เป็นหลักที่ยึดถือมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (สำนักบริหารการปกครองท้องที่. 2548 : 39)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบล ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้น ปกครองหมู่บ้านและตำบลเป็นครั้งแรกที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2435 เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบ การปกครองระดับหมู่บ้านตำบลเรียกว่า “การปกครองท้องที่” อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (2440) หลังจากที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิก และประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือ

เป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบมาจนทุกวันนี้(สำนักบริหารการปกครอง
ท้องที่. 2548 : 40)

อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457
และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีดังนี้(สำนักบริหารการปกครองท้องที่. 2548 : 47 - 55)

1. การใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎร

1.1 รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตาม
สมควรและสามารถจะทำได้

1.2 ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบ
แบบแผนของทางราชการ

1.3 กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ตามที่ทางราชการได้แนะนำ

2. การรายงานต่อทางราชการ

2.1 ถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งนายอำเภอเป็นต้นไป

2.2 ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันเกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน
ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดี ให้รีบนำความแจ้งแก่กำนัน

3. การนำข้อราชการ ไปประกาศแก่ราษฎร

3.1 ถ้ารัฐบาลจะประกาศหรือจะสั่งราชการใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของ
ผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้น ไปแจ้งแก่ลูกบ้านของคนให้ทราบ

3.2 ทำการอบรมสั่งสอนหรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในกรณีนี้ให้เรียกราษฎรมา
ประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

3.3 ในเวลาที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอมีหมายให้ประกาศข้อราชการอันใดแก่
ราษฎร ต้องรับข้อราชการนั้นไปประกาศแก่ราษฎรให้ทราบ

4. การจัดทำทะเบียน

4.1 จัดทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

4.2 ถ้ามีคนจรแปลกหน้าออกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัย เป็นหน้าที่ของ
ผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ถ้ามาโดยไม่สุจริตให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนัน

4.3 ให้ดูแลคนเดินทางซึ่งไม่มีเหตุสมควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ได้มีที่พักตามสมควร

5. กิจการสาธารณประโยชน์

5.1 ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ติ ฆ่ากันตายก็ติ ปล้นทรัพย์ก็ติหรือไฟไหม้ก็ติ เป็นหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของคนออกช่วยต่อสู้ติดตามหรือดับไฟโดยเต็มกำลัง

5.2 ถ้าเห็นลูกบ้านของคนใดแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นหรือเป็นคนจรจัดไม่ ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและว่ากล่าวสั่งสอน ถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่งกำนัน

5.3 ต้องตรวจตรารักษาส่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยง ปศุสัตว์ เป็นต้น

5.4 ถ้าลูกบ้านใดไปตั้งทับกระท่อมหรือโรงเรือนอยู่ในที่เปลี่ยว ซึ่งน่ากลัวจะเป็น อันตรายด้วยโจรผู้ร้าย จะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านก็ได้

6. การฝึกหัดอบรมให้ราษฎรรู้จักกระทำการในเวลารบ

เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องฝึกอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และการ กระทำในเวลารบ

7. การบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎร

7.1 บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและ อุตสาหกรรม

7.2 ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร

8. การป้องกันโรคติดต่อ

8.1 จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาด ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านเพื่อมิให้ลุกลามต่อไป

8.2 ถ้าโรคร้ายกาจเช่น อหิวาตกโรค ไข้ทรพิษ โรคระบาดปศุสัตว์เกิดขึ้น ต้องรีบ รายงานไปยังนายอำเภอให้ทราบโดยทันที

9. การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

9.1 จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุขลักษณะ

9.2 ถ้าราษฎรคนใดทิ้งให้บ้านเรือนชำรุดรุงรัง หรือปล่อยให้โสโครกโสรม ถ้าเห็นควร จะบังคับให้ผู้ที่อยู่นั้นแก้ไขเสียให้ดีขึ้นบังคับได้

10. การที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา

10.1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ของคนต้องแจ้งความต่อกำนันให้ทราบ

10.2 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใด เป็นหน้าที่ที่จะต้องจับผู้นั้นส่ง นายอำเภอตามสมควร

10.3 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมาย สั่งให้ค้นหรือให้ยึด ต้องจัดการให้เป็นไปตาม กฎหมาย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

1. ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นในรูปของการปกครองตนเอง (Local self Government) เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวความคิดและทฤษฎีในการกระจายอำนาจ (Decentralization) ได้มีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

จารุพงศ์ พลเดช (2543 : 23) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่น คือ การที่รัฐบาลกลาง มอบอำนาจหรือกระจายอำนาจ ให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยมีฐานะเป็น นิติบุคคล มีบุคลากรเป็นของตนเอง มีงบประมาณและผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง มีหน้าที่และ อาณาเขตตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ไพโรจน์ พรหมสาส์น (2538 : 7) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการ ปกครองที่มอบอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง โดยดำเนินการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดและต้อง อยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

วิรัตน์ จันทรพรกิจ (2545 : 4) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นคือ การกระจาย อำนาจและการแก้ปัญหาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและให้ความ เป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การ บริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง มีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะตามหลักการปกครอง ตนเอง ภายใต้การกำกับดูแลที่มีกฎหมายกำหนดขอบเขตไว้ชัดเจน

จากคำจำกัดความหรือความหมายของคำว่า การปกครองท้องถิ่นข้างต้น พอสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นคือการปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชน ดำเนินการปกครอง ตนเอง โดยให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่ เกี่ยวกับการบริหารพัฒนาและให้บริการ ประชาชน ในเขตพื้นที่หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวนี้มี

อำนาจในการกำหนดนโยบาย คัดเลือก และดำเนินกิจการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนด ภายในท้องถิ่นของตนเท่านั้น และหน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

2. องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

เพื่อให้เห็นภาพของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จึงขอเสนอแนวคิดของ ประทาน คงฤทธิศึกษากร ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้ (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2539 : 15)

2.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมาย และหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล

2.2 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะได้รับการจัดตั้งขึ้น จะต้องไม่อยู่ในการบังคับบัญชา (Hierarchy) ของหน่วยงานทางราชการ เพราะจะต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy)

2.3 หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น ต้องมีผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนในท้องถิ่น เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน

2.4 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะต้องมียอำนาจในการจัดเก็บรายได้ โดยการอนุญาตจากรัฐ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้นำมาทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

2.5 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ควรมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตน ตามครรลองของการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง

2.6 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ควรมีอำนาจในการออกกฎข้อบังคับ เพื่อกำกับให้มีการปฏิบัติไปตามนโยบาย หรือความต้องการแห่งท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้กฎข้อบังคับทั้งปวง ย่อมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นใดของรัฐ

2.7 หน่วยการปกครองท้องถิ่น เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว ยังคงอยู่ในความรับผิดชอบ และอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงแห่งรัฐและประชาชนในส่วนรวม

3. ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญเนื่องจากเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรใน ตำบลหมู่บ้านมากที่สุด และเป็นองค์กรที่ทำให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจาก (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2539 : 16)

3.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถาบันให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน กล่าวคือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นภาพจำลองของระบบการเมืองของชาติ มีกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งเป็นการชักนำให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เป็นการฝึกหัดการตัดสินใจทางการเมือง

3.2 การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง จะต้องมาจากการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นก่อน เพราะการพัฒนาทางการเมืองในวงกว้าง จะนำไปสู่ความเข้าใจการเมืองในระดับชาติโดยง่าย

3.3 การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนเกิดความรอบรู้แจ่มแจ้งทางการเมือง กล่าวคือ ประชาชนจะรู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง การตัดสินใจ การบริหารการเมืองท้องถิ่น การต่อสู้แข่งขันกันตามวิถีทางการเมือง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองในที่สุด

3.4 การปกครองท้องถิ่น ทำให้เกิดการเข้าสู่วิถีการเมืองของประชาชน ด้วยเหตุที่การเมืองท้องถิ่น มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงและใกล้ชิด และเกี่ยวพันต่อการเมืองระดับชาติ หากมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นอยู่เสมอ ก็จะมีผลทำให้เกิดความตึงเครียด และมีชีวิตชีวาต่อการปกครองท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นจะมีความเกี่ยวพันและเข้าสู่ระบบการเมืองตลอดเวลา

3.5 การเมืองท้องถิ่นเป็นเวทีสร้างนักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ทางการเมืองในท้องถิ่น ทำให้คุณภาพของนักการเมืองระดับชาติสูงขึ้น ด้วยเหตุผลที่ได้รับค่านิยมศรัทธาจากประชาชน จึงทำให้ได้รับเลือกตั้งในระดับสูงขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นหลักการอย่างหนึ่งของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ โดยมีหลักการสำคัญคือ เป็นการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเองโดยอิสระพอสมควร ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามแนวความคิดของ หลักการกระจายอำนาจการปกครอง (จารุพงศ์ พลเดช และคนอื่น ๆ. 2543 : 11)

ในเรื่องการกระจายอำนาจ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญและคำจำกัดความหรือความหมายไว้ ตัวอย่างเช่น

ลิขิต ชีรเวคิน (2535 : 3) ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ โดยกล่าวไว้ว่าการกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยสรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบนคือ ระดับชาติ และโครงสร้างส่วนฐานคือระดับท้องถิ่น การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. การกระจายอำนาจมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจ สังคมและด้านการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความอิสระพอสมควร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า การกระจายอำนาจไม่เป็นเพียงแต่ให้โอกาสแก่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศอีกด้วย

1. ความหมายของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ (Decentralization) แบ่งออกได้ 2 ความหมาย คือ (จารุพงศ์ พลเดช. 2540 : 12)

1.1 การกระจายอำนาจตามอาณาเขต (Size and Boundary) หมายถึง การมอบอำนาจไปให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือบริการสาธารณะภายในเขตท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นมีอิสระบางประการในการปกครองตนเอง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เป็นต้น

1.2 การกระจายอำนาจตามกิจการ (Functional) หมายถึง การมอบอำนาจให้องค์การสาธารณะจัดทำกิจการประเภทใดประเภทหนึ่ง เพื่อให้มีอิสระในการดำเนินงานให้เหมาะสมกับเทคนิคของงานนั้น เช่น การไฟฟ้า การประปา และการโทรศัพท์ เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในลักษณะการกระจายอำนาจนั้น อาจจะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น หรือโดยการแต่งตั้งจากราชการส่วนกลางก็ได้ สาระสำคัญของการกระจายอำนาจอยู่ที่ว่า ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง (Autonomy) บางประการ โดยท้องถิ่นได้รับมอบอำนาจนี้จากส่วนกลาง การกระจายอำนาจนั้นนอกจากจะเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล โดยมอบอำนาจหน้าที่ที่รัฐบาลกลางจะต้องดำเนินการไปให้ท้องถิ่นจัดทำ แล้วยังเป็นการลดอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลกลาง ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ที่ได้รับมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับไปจัดทำด้วย

2 หลักการกระจายอำนาจ

หลักการกระจายอำนาจ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ (จารุพงศ์ พลเดช 2540 : 12-13)

2.1 มีความเป็นนิติบุคคล (Artificial Person)

การกระจายอำนาจปกครองนั้น จะต้องมีการเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์การของรัฐบาลกลางการมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน องค์การเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

2.2 มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน (Autonomy)

ความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจปกครอง เพราะหากองค์การนั้นไม่มีอำนาจอิสระ ในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้ก็จะมิได้มีลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่ก็มีข้อน่าสังเกตว่าอำนาจอิสระขององค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีพอสมควรไม่มากจนเกินไป จนทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อเอกภาพและอธิปไตย (Unity and Sovereignty) ของประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งองค์การปกครองท้องถิ่น มิใช่เป็นสถาบันการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง หากแต่ควรมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้ และให้มีองค์การที่จำเป็นสำหรับทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติ และบริหารกิจการมอันเป็นหน้าที่ของตนเท่านั้น

2.3 ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหารและเจ้าหน้าที่นิติบัญญัติ

การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นของประชาชนนั้น อาจทำได้หลายระดับ แล้วแต่ความสามารถและความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น เฉพาะการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่นเท่านั้น แต่บางคนอาจมีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองของท้องถิ่นมากกว่านั้น ถึงกับสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อให้ได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจจะทำได้

2.4 มิ่งบประมาณของตนเอง

องค์การปกครองท้องถิ่น ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ ด้วยตนเองรวมถึง การมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยการให้องค์การปกครองท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บและบริหารรายได้ด้วยตนเองนี้ เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้องค์การปกครองท้องถิ่นทั้งหมดตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้ การบริหาร และการบริการ ประชาชนในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

จากองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ของหลักการกระจายอำนาจตามที่กล่าวมานี้ หาก องค์การปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการ และสามารถ ปฏิบัติงานโดยปราศจากการถูกควบคุม หรือแทรกแซงจากหน่วยงานในระดับสูงกว่าไม่ว่าจะเป็น ส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคแล้ว ย่อมจะเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่มีความสมบูรณ์ และพร้อมที่จะปฏิบัติงาน เพื่อท้องถิ่นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ก็ ย่อมขึ้นอยู่กับส่วนประกอบอื่น ๆ อีกด้วย เช่น หลักการแห่ง พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการ กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วุฒิสาร คันไชย. 2545 : 15)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 284 ได้บัญญัติให้มี กฎหมายกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดสาระสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดอำนาจและหน้าที่ ในการจัดระบบการบริหารสาธารณะ ระหว่างรัฐกับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง
2. การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดย คำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง
3. การจัดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงาน ราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่ กฎหมายบัญญัติโดยมีจำนวนเท่ากัน ทำหน้าที่ตามข้อ 1 และข้อ 2 ข้างต้น

โดยมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้แผนกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการดำเนินการเอง ดังนี้

1. คำเนิการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะ ที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเวลาที่กำหนด 4 ปี ได้แก่ ภารกิจที่เป็นการดำเนินการซ้ำซ้อนระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภารกิจที่เป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล

2. กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะ ของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้ชัดเจน โดยในระยะแรกอาจกำหนดภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งต้องพิจารณาจากรายได้และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จำนวนประชากร ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ตลอดจนคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับ ทั้งนี้ต้องไม่เกินระยะเวลา 10 ปี

3. กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือ และช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

4. กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2549 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาล ในอัตราส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ และร้อยละสามสิบห้าตามลำดับ

5. การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. อำนาจและหน้าที่

3.1 คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.1 จัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภา

3.1.2 กำหนดการจัดระบบการบริการสาธารณะตามอำนาจและหน้าที่ ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

3.1.3 ปรับปรุงสัดส่วนภาษีอากร และรายได้ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐ

กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

3.1.4 กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจ จากราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.5 ประสานการถ่ายโอนข้าราชการ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ การจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนจากงบประมาณ ที่ราชการส่วนกลางโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการถ่ายโอนภารกิจตาม (2) (3) และ (4)

3.1.6 เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการกระจายอำนาจการอนุมัติหรือการอนุญาต ตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องขออนุมัติ หรือขออนุญาต ไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว ในการให้บริการประชาชน และการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ เป็นสำคัญ

3.1.7 เสนอแนะมาตรการด้านการเงิน การคลัง การภาษีอากร การงบประมาณ และการรักษาวินัยทางการเงิน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.8 เสนอแนะการตราพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ออกกฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งที่จำเป็นเพื่อกำหนดการให้เป็นไปตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อคณะรัฐมนตรี

3.1.9 เร่งรัดให้มีการตราพระราชกฤษฎีกา ออกกฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งที่จำเป็นเพื่อกำหนดการให้เป็นไปตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อคณะรัฐมนตรี

3.1.10 เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดสรรเงินงบประมาณ ที่จัดสรรเพิ่มให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลาง

3.1.11 พิจารณาหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความจำเป็น

3.1.12 เสนอแนะและจัดระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

3.1.13 เสนอความเห็นชอบต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการ ในกรณีที่น่าปรากฏว่าส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ได้ดำเนินการตามแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.14 เสนอรายงานเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

3.1.15 ออกประกาศกำหนดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

3.1.16 ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น ประกาศของคณะกรรมการตาม (15) เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

3.2 คณะอนุกรรมการการจัดทำแผนการกระจายอำนาจ

3.2.1 จัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการ

3.2.2 กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.3 กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.4 พิจารณากำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.5 ประสานงานกับคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกัน

3.2.6 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะอนุกรรมการ ฯ มอบหมาย

3.3 คณะอนุกรรมการด้านการเงิน การคลัง งบประมาณ และบุคลากร

3.3.1 พิจารณาจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3.2 ปรับปรุงสัดส่วนภาษีอากรและรายได้ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยกันเอง

3.3.3 ปรับปรุงระบบงบประมาณเพื่อการถ่ายโอนงบประมาณให้แก่ท้องถิ่น

3.3.4 พิจารณาการถ่ายโอนบุคลากรและอำนาจหน้าที่จากราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3.5 พิจารณาการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3.6 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่

คณะกรรมการ ฯ มอบหมาย

3.4 คณะอนุกรรมการด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมายปกครองท้องถิ่นและกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

3.4.1 ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนากฎหมายปกครองท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

3.4.2 พิจารณาปรับปรุงกฎหมายอื่นที่ไม่สอดคล้องกับแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.4.3 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่

คณะกรรมการ ฯ มอบหมาย

3.5 คณะอนุกรรมการด้านการติดตามและประเมินผล

3.5.1 ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผน ตามที่คณะกรรมการกระจายอำนาจ ฯ มอบหมาย

3.5.2 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่

คณะกรรมการ ฯ มอบหมาย

4. แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

เพื่อให้การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบังเกิดผลเป็นรูปธรรม และสามารถบริหารงานได้อย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อให้ทุกส่วนราชการถือปฏิบัติในการจัดสรรงบประมาณและถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ จัดทำแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการ เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภา

การจัดทำแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การกระจายอำนาจบรรลุเจตนารมณ์ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ไม่เป็นแผนที่เบ็ดเสร็จ มีกระบวนการที่ยืดหยุ่น และสามารถปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น

5. วิสัยทัศน์การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

เพื่อให้การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามขั้นตอนและระเบียบกฎหมายที่วางไว้ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 รัฐบาลจึงได้กำหนดกรอบวิสัยทัศน์ไว้

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2545 : 16) รัฐบาลได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการถ่ายโอนภารกิจดังต่อไปนี้

ในช่วง 4 ปีแรก ของการถ่ายโอนภารกิจตามกรอบของกฎหมาย จะเป็นช่วงของการปรับปรุงการบริหารงานภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ราชการบริหารส่วนกลาง และราชการบริหารส่วนภูมิภาค รวมทั้งการพัฒนายุทธศาสตร์ การสร้างความพร้อม การรองรับการถ่ายโอนภารกิจ บุคลากร งบประมาณ และทรัพย์สิน รวมทั้งการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หลังจากการถ่ายโอนในช่วง 4 ปีแรกสิ้นสุดลง จนถึงระยะเวลาการถ่ายโอนในปีที่ 10 (พ.ศ. 2548 – 2553) จะเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน มีการปรับบทบาทของราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนที่จะเรียนรู้ร่วมกันในการถ่ายโอนภารกิจ มีการปรับกลไกความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับ ราชการบริหารส่วนภูมิภาคอย่างกลมกลืน รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินกิจการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น และจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถพัฒนาขีดความสามารถ ในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใส

ในช่วงเวลาหลังจากปีที่ 10 (พ.ศ. 2554 เป็นต้นไป) ประชาชนในท้องถิ่นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจ การกำกับดูแลและการตรวจสอบ ตลอดจนการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเต็มที่

6. เป้าหมายของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องของการถ่ายโอนภารกิจ การจัดสรรภาษีอากร การถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐรวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(2545 : 18) รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังต่อไปนี้

6.1 ให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐ และขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

6.2 กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละประเภทอย่างเหมาะสม

6.3 การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น

6.4 จัดระบบของการถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจ

6.5 ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนอำนาจและหน้าที่

7. ขอบเขตของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปด้วยความรวดเร็วตามแผนและขั้นตอนของการกระจายอำนาจ จึงได้กำหนดขอบเขตของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอันดับแรก

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(2545 : 21) กำหนดให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

7.1 รัฐกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ อำนาจการตัดสินใจ อำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรการเงินการคลัง และบุคลากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเภทต่าง ๆ สร้างความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7.2 รัฐจะดำเนินการปรับบทบาทของราชการบริหารส่วนกลาง และราชการบริหารส่วนภูมิภาค ปรับโครงสร้างภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง พัฒนาโครงสร้างและกลไกเพื่อสนับสนุนการกระจายอำนาจ รวมทั้งสร้างระบบการติดตามตรวจสอบ กำกับดูแล และประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

7.3 การถ่ายโอนภารกิจและการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

8. ลักษณะภารกิจการให้บริการสาธารณะที่จะต้องถ่ายโอนใน 4 ปี

เพื่อให้การถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปด้วยความรวดเร็วและตามกำหนดเวลาที่แผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ จึงได้กำหนดลักษณะของภารกิจที่จะต้องถ่ายโอนไว้

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(2545 : 25) กำหนดให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

8.1 ภารกิจที่ซ้ำซ้อน เป็นภารกิจให้บริการสาธารณะที่กฎหมายกำหนดให้รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องเดียวกัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการดำเนินการตามภารกิจนั้นแล้ว

8.2 ภารกิจที่รัฐจัดทำในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นภารกิจให้บริการสาธารณะที่กฎหมายกำหนดให้รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ดำเนินการ หรือไม่เคยดำเนินการตามภารกิจนั้น

8.3 ภารกิจที่รัฐจัดทำในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระทบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เป็นภารกิจให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่ง และมีผลกระทบเกิดขึ้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

8.4 ภารกิจตามนโยบายรัฐบาล ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดยังไม่พร้อม ให้ขยายเวลาเตรียมความพร้อมได้ภายใน 10 ปี โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำแผนเตรียมความพร้อม และราชการบริหารส่วนกลาง และราชการบริหารส่วนภูมิภาคให้การสนับสนุน แนะนำด้านการบริหารจัดการ และเทคนิควิชาการ

ภารกิจให้บริการสาธารณะที่จะต้องถ่ายโอนกำหนดไว้ 6 ด้าน

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 6 ด้าน ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. 2545 : 28)

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.1 การคมนาคมและขนส่ง

1.1.1 ทางบก

1.1.2 ทางน้ำ

1.2 สาธารณูปโภค

1.2.1 แหล่งน้ำ / ระบบประปาชนบท

1.3 สาธารณูปการ

1.3.1 การจัดให้มีตลาด

1.3.2 การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง

1.4 การผังเมือง

1.5 การควบคุมอากาศ

2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

2.1 การส่งเสริมอาชีพ

2.2 งานสวัสดิการสังคม การสังคมสงเคราะห์แก่ เด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส

2.3 นันทนาการ

2.3.1 การส่งเสริมการศึกษา

2.3.2 การจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- 2.4 การศึกษา
 - 2.4.1 การจัดการศึกษาในระบบ
 - 2.4.2 การจัดการศึกษานอกระบบ
- 2.5 การสาธารณสุข
 - 2.5.1 การสาธารณสุขและการรักษาพยาบาล
 - 2.5.2 การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
- 2.6 การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและที่อยู่อาศัย
- 3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย
 - 3.1 การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - 3.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น
 - 3.3 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - 3.4 การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว
 - 4.1 การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น
 - 4.2 การพัฒนาเทคโนโลยี
 - 4.3 การพาณิชยกรรม
 - 4.4 การส่งเสริมการลงทุน
 - 4.5 การพัฒนาอุตสาหกรรม
 - 4.6 การท่องเที่ยว
- 5. ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 5.1 การคุ้มครองดูแลบำรุงรักษา ไร่ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 5.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ
 - 5.3 การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- 6. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 6.1 การจัดการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ
 - 6.2 การจัดการดูแลพิพิธภัณฑสถานและหอจดหมายเหตุ

ระยะที่ 1 ระยะเวลา 1-4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2547 โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อม สามารถดำเนินการได้และแล้วเสร็จภายใน 4 ปี โดยเป็นการถ่ายโอนตามมาตรา 30(1) ของพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะที่ 2 ระยะเวลา 1-10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2553 เป็นการถ่ายโอนเนื่องจากการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกันในระยะ 10 ปีแรก ตามมาตรา 30(2) ของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

บริบทอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ที่ทำการปกครองอำเภอคูเมืองได้จัดทำแผนพัฒนาอำเภอคูเมือง เพื่อให้การพัฒนาอำเภอคูเมืองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามกรอบระยะเวลาและเป็นไปตามความสำคัญเร่งด่วน(แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอคูเมือง 5 ปี. 2551 : 1 – 6)

1. ความเป็นมา

อำเภอคูเมืองได้รับการจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2512 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2512 โดยให้ขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ และได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2518 ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 166

2. สภาพทั่วไป

2.1 ลักษณะทางกายภาพ

2.1.1 ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอคูเมืองตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ตามทางหลวงหมายเลข 2074 ประมาณ 34 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเมืองบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอแคนดง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอ
ลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอคูเมืองมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 276,250 ไร่ หรือ ประมาณ 442 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเรียบ สลับกับพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ และมีบริเวณที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดอยู่ทางตอนเหนือของอำเภอ

2.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอคูเมืองมี 3 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูร้อน มีความแห้งแล้ง ปริมาณฝนรวมเฉลี่ยรายปี 1,115 มิลลิเมตร

2.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.4.1. มีลำน้ำสำคัญ 3 สาย คือ

- 1)ลำน้ำมูล
- 2)ลำห้วยขมิ้น
- 3)ลำห้วยตาหล้า

2.1.4.2. พื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญ คือ

- 1)สวนป่าคงเค็งตั้งอยู่บริเวณตำบลหนองขमार
- 2)ป่าชุมชนบ้านโคกสว่าง ตั้งอยู่บริเวณตำบลหนองขमार
- 3)ป่าชุมชนบ้านโนนเพกา ตำบลบ้านแพ
- 4)ป่าชุมชนบ้านพรสำราญ ตำบลพรสำราญ
- 5)ป่าชุมชนหนองตะครอง ตั้งอยู่ตำบลหนองขमार

2.1.4.3. ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย มีพื้นที่ดินเค็มกระจายอยู่ในพื้นที่ทางตอนบนของอำเภอ

2.2 ลักษณะทางประชากร

อำเภอคูเมือง มีประชากรทั้งหมด 66,504 คน โดยแบ่งเป็นชาย 33,396 คน และหญิง 33,108 คน มีจำนวนครัวเรือนตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร 13,553 ครัวเรือน แยกรายตำบลดังนี้

ตาราง 1 จำนวนประชากรของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตำบล/เทศบาล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	จำนวนบ้าน (หลัง)
เทศบาลตำบลคูเมือง	1,870	1,823	3,693	1,291
เทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ	2,566	2,564	5,130	1,430
ตำบลคูเมือง	3,154	3,122	6,276	1,458
ตำบลปะเคียบ	5,491	5,370	10,861	2,437
ตำบลบ้านแพ	3,601	3,555	7,156	1,651
ตำบลพรสำราญ	3,121	4,673	7,794	2,256
ตำบลหินเหล็กไฟ	4,775	3,096	7,871	1,492
ตำบลคูเมืองใหญ่	5,957	5,944	11,901	2,806
ตำบลหนองขमार	2,861	2,961	5,822	1,453
รวม	33,396	33,108	66,504	13,553

หมายเหตุ - ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2551

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 89 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ อ้อย ยางพารา และเลี้ยงสัตว์ ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ย 26,456 บาทต่อคนต่อปี ประชากรร้อยละ 99.95 นับถือศาสนาพุทธ

2.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

2.3.1 ด้านการเกษตรกรรม

2.3.1.1 การเพาะปลูก อำเภอคูเมืองมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 206,527 ไร่ พื้นที่ในเขตชลประทาน จำนวน 27,594 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนา 131,860 ไร่ เป็นพื้นที่ทำไร่ 60,688 ไร่ พื้นที่ทำสวน 7,616 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อย ยางพารา มันสำปะหลัง และนอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางส่วนเพาะกล้วยคาลิปตัดใส่ถุงเพื่อจำหน่าย ในปี 2549 ผลิตได้ประมาณ 50 ตันตัน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างมาก

2.3.1.2 การปศุสัตว์ สัตว์ที่ถือได้ว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจของอำเภอคูเมือง ได้แก่ สุกร โค กระบือ

2.3.3.3 การประมง อำเภอคูเมืองมีลำน้ำมูลไหลผ่านกันแนวเขตระหว่างอำเภอคูเมืองกับอำเภอ พุทไธสง เหมาะสำหรับเกษตรกรในการประกอบอาชีพประมงโดยการเลี้ยงปลาในกระชัง (ปลานิล ปลาตะกิม) ซึ่งมีเกษตรกรที่เลี้ยงปลาในกระชังในพื้นที่ ตำบลบ้านแพ และตำบลปะเคียบ ประมาณ 20 ราย มีรายได้เสริมในแต่ละเดือนจำนวนนับหมื่นบาท

2.3.2 ด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม

อำเภอคูเมือง มีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 5 แห่งประกอบด้วย

2.3.2.1 โรงงานผลิตน้ำตาล (บริษัทน้ำตาลบุรีรัมย์) ตั้งอยู่บ้านสาวเอ้ ตำบล หินเหล็กไฟ

2.3.2.2 โรงงานผลิตน้ำแข็งประสงค์ทรัพย์ ตั้งอยู่ ตำบลหนองขมาร

2.3.3.3 โรงงานทอผ้าไหมพรม (บริษัท แวนด้านนิคตั้ง จำกัด) ตั้งอยู่ ตำบล พรสำราญ

2.3.3.4 โรงงานทำทราย (ทำทรายแก้วพคุณ) ตั้งอยู่ ตำบลปะเคียบ

2.3.3.5 โรงงานแปรรูปไม้ยูคาลิปตัส (บริษัท เค.เอ็ม.ไอ. ฟอเรสต์ จำกัด) ตั้งอยู่ตำบลพรสำราญ

2.4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณี

2.4.1. ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี

อำเภอคูเมืองเป็นชุมชนที่ไม่ใหญ่โตนัก ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวอีสานเอาไว้ คือ ประเพณีฮีต 12 คอง 14 เช่น ประเพณีบุญเดือนหก (บุญบั้งไฟ) บุญเข้าพรรษา (แห่เทียน) งานลอยกระทง งานตรุษสงกรานต์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีตีหินเหล็กไฟของชาวดำบลหินเหล็กไฟเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีโบราณ ซึ่งในพื้นที่ตำบลหินเหล็กไฟนี้มีหินที่เกิดจากต้นไม้โบราณที่กลายสภาพเป็นหิน ชาวบ้านเรียกว่า หินดับควาย ซึ่งในสมัยก่อนจะมีชาวบ้านในพื้นที่อื่นเข้ามาเสาะหาหินดังกล่าวเพื่อนำไปใช้เป็นแหล่งกำเนิดประกายไฟโดยการใช้เหล็กตีที่ก้อนหิน ชาวดำบลหินเหล็กไฟจะจัดงานเทศกาลดังกล่าวในช่วงฤดูหนาวระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม

ประชาชนชาวอำเภอคูเมืองร้อยละ 99.95 นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องบาป-บุญ การทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว

2.4.2. สถานที่สำคัญ สถานที่น่าสนใจ แหล่งท่องเที่ยว

อำเภอคูเมืองมีสถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ดังนี้

2.4.2.1 ศาลเจ้าพ่อหลวงอุดมตั้งอยู่ที่หนองภูขาด บ้านภูขาด หมู่ที่ 10 ตำบลคูเมือง อำเภอคูเมือง เชื่อกันว่าเป็นเจ้าพ่อที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถคลั่งบันดาล ปกป้องรักษาให้ผู้ที่มากราบไหว้อยู่เย็นเป็นสุข ชาวอำเภอคูเมืองจะจัดงานประเพณีฉลองเจ้าพ่อหลวงอุดมในเดือนเมษายนของทุกปี

2.4.2.2 ฝายยาง เป็นฝายกั้นน้ำตั้งอยู่ที่บ้านเขว้า ตำบลปะเคียบ อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน เนื่องจากมีน้ำอยู่ตลอดทั้งปีจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมแห่งหนึ่งของอำเภอคูเมือง

2.5 ลักษณะทางโครงสร้างพื้นฐาน

2.5.1 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

อำเภอคูเมืองมีสถานีตำรวจ 2 แห่ง คือสถานีตำรวจภูธรคูเมือง และสถานีตำรวจภูธรหินเหล็กไฟ

2.5.2 ด้านการสาธารณสุข

มีโรงพยาบาลของรัฐขนาด 60 เตียง คือ โรงพยาบาลคูเมือง และสถานอนามัยประจำตำบล จำนวน 10 แห่ง

2.5.3 ด้านการประปา

ในเขตประปาส่วนภูมิภาค 498 ครัวเรือน ประปาหมู่บ้าน 67 แห่ง

2.5.4 ด้านการศึกษา

มีสถานศึกษาในพื้นที่ ดังนี้

2.5.4.1 โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 49 แห่ง

2.5.4.2 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 แห่ง

2.5.4.3 ระดับอาชีวศึกษา จำนวน 1 แห่ง

2.5.5 ด้านการศาสนา

มีวัดและสำนักสงฆ์ จำนวน 98 แห่ง

2.5.6 ด้านการโทรคมนาคมติดต่อสื่อสาร

มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 1 แห่ง และไปรษณีย์รับอนุญาต(เอกชน) 4 แห่ง มีชุมสายโทรศัพท์พื้นฐาน จำนวน 1 แห่ง ให้บริการ 384 คู่สาย

2.5.7 ด้านสถาบันการเงิน

มีธนาคารพาณิชย์เปิดให้บริการในพื้นที่ 3 แห่ง ประกอบด้วย

2.5.7.1 ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาอยุธยาเมือง

2.5.7.2 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาอยุธยาเมือง

2.5.7.3 ธนาคารออมสิน สาขาอยุธยาเมือง เปิดจุดให้บริการ ณ ที่ว่าการอำเภอ

อยุธยาเมือง

3. การปกครอง

3.1 การปกครองท้องที่

อำเภออยุธยาเมือง แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 7 ตำบล 106 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

3.1.1 ตำบลอยุธยาเมือง	จำนวน	12	หมู่บ้าน
3.1.2 ตำบลหนองขमार	จำนวน	10	หมู่บ้าน
3.1.3 ตำบลบ้านแพ	จำนวน	11	หมู่บ้าน
3.1.4 ตำบลหินเหล็กไฟ	จำนวน	17	หมู่บ้าน
3.1.5 ตำบลปะเคียบ	จำนวน	18	หมู่บ้าน
3.1.6 ตำบลพรสำราญ	จำนวน	19	หมู่บ้าน
3.1.7 ตำบลคูมใหญ่	จำนวน	19	หมู่บ้าน

3.2 การปกครองท้องถิ่น

อำเภออยุธยาเมือง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

3.2.1 เทศบาลตำบล 2 แห่ง คือ

3.2.1.1 เทศบาลตำบลอยุธยาเมือง

3.2.1.2 เทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ

3.2.2 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 7 แห่งคือ

3.2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลอยุธยาเมือง

3.2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลปะเคียบ

3.2.5 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ

3.2.6 องค์การบริหารส่วนตำบลคูมใหญ่

3.2.7 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขमार

3.2.8 องค์การบริหารส่วนตำบลหินเหล็กไฟ

3.2.9 องค์การบริหารส่วนตำบลพรสำราญ

4. สินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน

อำเภอคูเมืองมีสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นอยู่ 4 ผลิตภัณฑ์ คือ

4.1 กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากไม้มะม่วง บ้านหินเหล็กไฟ ตำบลหินเหล็กไฟ

4.2 ผ้าไหมคูบอน บ้านคูบอน ตำบลคูเมือง

4.3 กระเป๋านางผสมผสาน ผ้าย/ไหม

4.4 ดอกไม้ประดิษฐ์ บ้านไทยเจริญ ตำบลบ้านแพ

5. ปัญหาที่สำคัญ

5.1 การบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ และการลักลอบทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ราษฎร บุกรุกที่ดินบริเวณป่าชุมชนหนองตะครอง , การลักลอบตัดทลายบริเวณลำน้ำมูล เป็นต้น

5.2 ความแตกแยกอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดเห็นทางการเมืองไม่ตรงกัน ในพื้นที่ที่มีความแตกแยกอันเนื่องจากเหตุดังกล่าวค่อนข้างสูง ทั้งการเมืองระดับท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติ

5.3 แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรต้นเงิน ทำให้ราษฎรขาดแคลนน้ำโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง

5.4 สภาพถนนระหว่างตำบลและหมู่บ้านชำรุดเสียหาย เป็นหลุมเป็นบ่อลึก ทำให้ราษฎรสัญจรไปมาด้วยความยากลำบาก

5.5 สภาพภูมิทัศน์ของบริเวณที่ว่าการอำเภอ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่ปลอดภัย อันเนื่องมาจากไม่มีรั้วรอบขอบชิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

พิระศักดิ์ หินเมืองเก่า (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ พบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่มีผลกระทบต่อตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง หรือต่อชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขาเหล่านั้น

หมายความว่าถ้าสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ไม่มีผลกระทบต่อตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือต่อชุมชนเขาแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันจากผลการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ถ้านักการเมือง ระดับชาติและระดับท้องถิ่น มีการแข่งขันทางการเมืองสูง

นคร สุวานิช (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาททางการเมืองและการบริหารการพัฒนาของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือ จากประชาชน เนื่องจากประชาชนเข้าใจว่าการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีผลประโยชน์ แอบแฝง รวมทั้งปัญหาเรื่องงบประมาณในการดำเนินการภายในหมู่บ้าน และปัญหาในเรื่องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจในการแสดงบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากตนเอง มีภารกิจที่ต้องปฏิบัติอย่างกว้างขวาง ดังนั้นเพื่อมิให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปยุ่งเกี่ยวกับผลประโยชน์ ในหมู่บ้าน จึงต้องเพิ่มเงินค่าตอบแทนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ธวัชชัย รักขนาม (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาสถานภาพและภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านกับ บทบาทการปกครองท้องที่ พบว่าสถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ และ การศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการปกครองท้องที่กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชายมีบทบาทเป็น ผู้ใหญ่บ้านสูงกว่าผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้หญิง ด้านอายุ ผู้ใหญ่บ้านที่มีช่วงอายุในวัยกลางคนประมาณ 31 – 40 ปี จะเป็นผู้มีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูงกว่าผู้อยู่ในวัยอื่น ๆ และผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุน้อย คือต่ำกว่า 30 ปี จะเป็นผู้มีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านต่ำกว่าวัยอื่น ๆ ด้านการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีการศึกษาสูงจะมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูงด้วย กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะ ผู้นำสูงจะมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูง ส่วนผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำต่ำ ก็จะมีบทบาทการเป็น ผู้ใหญ่บ้านต่ำไปด้วย

นายประวิทย์ ตั้งกงนุช (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน ด้านการพัฒนาพบว่า ปัญหาอุปสรรคต่อการแสดงบทบาททางด้านการพัฒนา คือ ปัญหาในเรื่องที่ ประชาชนในพื้นที่ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีมุมมองว่าการปฏิบัติหน้าที่มี ผลประโยชน์แอบแฝง และปัญหาในเรื่องกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของ ตนเอง

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2539 : 27) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยร่วมกับส่วนการ บริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต ได้ชี้ให้เห็นว่าบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และตามกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 บทบาท คือ บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ บทบาทด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม บทบาทด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และบทบาทด้านการบริการประชาชน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก

สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่าความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปแล้วกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาททางด้านการปกครองน้อยลง และมีบทบาททางด้านการเมืองมากขึ้น นอกจากนี้กำนันผู้ใหญ่บ้านยังได้พ่วงฐานะของตนเองด้วยการประกอบธุรกิจบางประการอย่างเป็นกิจจะลักษณะ เช่น การเป็นนายหน้าขายที่ดิน หรือการประสานงานทางด้านธุรกิจการลงทุนในท้องถิ่นเป็นต้น เนื่องจากค่าตอบแทนกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับจากทางราชการไม่เพียงพอ เมื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ต่างมีบทบาทดังกล่าวข้างต้นในลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ตามระดับการศึกษาและอาชีพของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กันทั้งการแสดงบทบาททางการปกครองและบทบาททางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

ชูโชค ทิพย์โสคติ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการบริการประชาชน ของสำนักงานเขตบางนา ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือบทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทในการนำราษฎรเข้ารับคัดเลือกเข้ารับราชการทหาร อยู่ในระดับมาก

สนิท วิไลจิตต์ (2541 : 124 - 142) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านพบว่า อายุของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ต่างกัน จะมีผลต่อการปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ได้ต่างกัน ความรู้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หากเป็นผู้มีความรู้สูงจะทำให้มีระดับการปกครองและพัฒนาหมู่บ้านสูงขึ้นด้วย และถ้ามีอาชีพและความเป็นอยู่ร่ำรวยเป็นหลักแต่เดิม

จะเป็นที่พึงของราษฎรในหมู่บ้านได้ ซึ่งหากได้มีการช่วยเสริมสร้างในตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้ว จะทำให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น

สรศักดิ์ จิรธรรมประดับ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและช่วยเหลือผู้ประสบภัย ศึกษากรณีอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทในการจัดตั้งป้อมยามและการอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือบทบาทในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทในการคัดเลือกราษฎรเข้าฝึกอบรม อปพร. อยู่ในระดับปานกลาง

สมพร ธนสถิต (2540 : 84 – 102) ศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับความมั่นคงภายในชาติพบว่า ลักษณะที่สำคัญของการปกครองในรูปกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีดังนี้ ราษฎรเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ปกครอง เขตการปกครองมีการกำหนดแน่ชัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีฐานะพิเศษคือ เป็นทั้งคนของทางราชการและคนของราษฎร ในขณะที่เดียวกันกฎหมายให้อำนาจจึงเป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของราษฎร และนำเอาปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการของราษฎรไปแจ้งต่อทางราชการ มีบทบาทสำคัญทางด้านการเมือง ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ด้านการป้องกันรักษาความสงบเรียบร้อย เสนอแนะให้ไว้ว่าหากได้มีการปรับปรุงสมรรถภาพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ จะส่งเสริมบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการรักษาความมั่นคงภายในชาติเพิ่มมากขึ้น

ยุติศักดิ์ เอกอัคร (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการเอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พบว่าผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุการดำรงตำแหน่งระยะสั้น จะมีบทบาททางการเมืองแตกต่างกัน และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ใหญ่บ้านมีส่วนช่วยสร้างคะแนนความนิยม และเพิ่มพูนอำนาจทางการเมืองของผู้ใหญ่บ้านได้มาก อายุตัวของผู้ใหญ่บ้านมีผลต่อคะแนนนิยมที่มีต่ออำนาจทางการเมือง กล่าวคือ อายุมากขึ้นคะแนนนิยมย่อมมากขึ้นตามไปด้วย

สุเทพ สุนทรเกษม (2540 : 90 – 111) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตท้องที่จังหวัดอุบลราชธานีพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่นับถือบุคคลที่มีอาวุโสรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี ผู้ใหญ่บ้านจะตั้งบุคคลที่มีความรู้ดีมี

ดั้งเดิมมีความอาวุโส ความประพฤติกดี มีการครองชีพที่ดี จิตใจเยือกเย็นกล้าหาญเอาจริงเอาจัง สามารถประสานงานกับทางราชการ สามารถคัดสินปัญหากรณีพิพาทในหมู่บ้าน และสามารถเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านของตน มีเพื่อนฝูงพี่น้องและเครือญาติมาก

สมกิจ เสวกวัชร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทของพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวก ศึกษาเฉพาะอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทในการระงับและชี้แนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทในการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎรอยู่ในระดับน้อย

วิรัตน์ ไชยสิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จากการศึกษาพบว่าผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่มีผลการปฏิบัติงานมากที่สุด เรียงตามลำดับลงมาได้ ดังนี้ (1) ด้านการทะเบียนและการบริการประชาชน (2) ด้านการพัฒนาอาชีพและสังคม (3) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย (4) ด้านอื่นๆ เกี่ยวกับการปกครองในตำบลหมู่บ้าน (5) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ(6) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ชัยภัค สุนทรหงส์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือบทบาทในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการประชุมราษฎรและประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางราชการ อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรอยู่ในระดับปานกลาง

ชัชชัย จันทร์สว่าง (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งหาแนวทางเสริมสร้าง

ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการทำงานร่วมกันของกำนันผู้ใหญ่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านทำงานร่วมกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือการร่วมกันออกไประวางและชี้แจงแนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดิน รองลงมาคือร่วมกันวางแผนพัฒนาตำบลและขอรับการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อแก้ปัญหาของชาวบ้านได้อย่างตรงจุด ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้าง ความรู้ ความเข้าใจและความสามารถทำงานร่วมกันของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบลตามลำดับความสำคัญคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลควรเข้าร่วมประชาคมตำบลด้วยกัน กำนันผู้ใหญ่บ้านควรเชิญองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านทุกครั้ง

ฉลวย พ่วงพลับ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือบทบาทในการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือบทบาทในการแก้ไขปัญหาความยากจน อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย

จากบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านภายใต้้นนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีกฎหมายหลักและกฎหมายอื่น ๆ หลายฉบับที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านถือปฏิบัติ จึงทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความกว้างขวาง ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร แต่ในภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคแห่งเทคโนโลยีของการสื่อสาร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว กำนันผู้ใหญ่บ้าน ต้องปรับตัว ปรับวิธีคิดและปรับวิธีการทำงาน เพื่อให้สนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน ที่มีความต้องการให้กำนันผู้ใหญ่บ้านแก้ไขปัญหาด้วยความรวดเร็ว และเป็นรูปธรรม ดังนั้นสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีความสำคัญที่ต้องมีอยู่คู่กับสังคมไทย แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก็ตาม เนื่องจากบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันยังสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในตำบล หมู่บ้านได้อย่างแท้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากตำราและทำการรวบรวมเอกสาร โดยจัดทำแบบสอบถามขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา วาระการดำรงตำแหน่ง โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ(Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รวม 5 ด้าน คือด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ, ด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม, ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและด้านการบริการประชาชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 1)น้อยที่สุด 2)น้อย 3)ปานกลาง 4)มาก 5)มากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อความลักษณะปลายเปิด (Open Form) เพื่อต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร บทความและรายงานการวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดและหลักการ ตลอดจนสภาพและปัญหาความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2.2 นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม

2.3 นำเสนอร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการควบคุมภาคนิพนธ์ ทำการตรวจสอบ เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุม ตรงสภาพและปัญหา เป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) ผู้เชี่ยวชาญที่ทำการตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

2.3.1 ดร.ผดุงชาติ ยงค์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2.3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ จีวัฒนา อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2.3.3 นายศักดิ์ดา บรรคาศักดิ์ นายอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2.4 นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ แก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการควบคุมภาคนิพนธ์ ทำการตรวจสอบ มาปรับปรุงแก้ไขและเสนอให้คณะกรรมการควบคุมภาคนิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

2.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ผลปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่น .9036 ซึ่งมีค่าสูงและผ่านเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ส่งถึงนายอำเภอคูเมือง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปยังหอประชุมอำเภอคูเมือง เพื่อแจกจ่ายไปยังกำนันผู้ใหญ่บ้านในวันประชุมประจำเดือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พร้อมขอรับคืนกลับเมื่อประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเสร็จสิ้น
3. กรณีไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยจะติดตามด้วยตนเองเพื่อให้ได้แบบสอบถามคืนทั้งหมด ผลปรากฏว่าแจกแบบสอบถามไปจำนวน 106 ฉบับ เก็บรวบรวมมาได้ 106 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. ลงรหัสแบบสอบถาม กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อแล้ว

บันทึกข้อมูล

3. นำแบบสอบถามทุกฉบับประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. เกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ และ หาค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

3. ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open Form) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ เสนอข้อมูล เป็นตารางประกอบคำบรรยาย

4 เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยกำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 111)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลบึงทวายใต้ในนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ตามสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X} แทนค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติทำการวิเคราะห์จำแนกผลการวิเคราะห์เป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลบึงทวายใต้ในนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทำการวิเคราะห์และจำแนกผลการวิเคราะห์เป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประเภท การดำรง ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	100	94.3
หญิง	6	5.7
รวม	106	100
2. อายุ		
25 – 35 ปี	17	16
36 - 45 ปี	34	32.1
46 - 55 ปี	43	40.6
56 ปีขึ้นไป	12	11.3
รวม	106	100
3. วุฒิการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	18	17.1
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	49	46.2
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช.หรือปวส.	31	29.2
ระดับปริญญาตรี	8	7.5
ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	0	0
รวม	106	100
4. ประเภทการดำรงตำแหน่ง		
ครบวาระ 5 ปี	39	36.8
ครบวาระเกษียณ 60 ปี	67	63.2
รวม	106	100

ตาราง 3 (ต่อ)

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม(คน)	ร้อยละ
5. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
1 - 5 ปี	38	35.8
6 - 10 ปี	25	23.6
11 - 15 ปี	25	23.6
16 - 20 ปี	11	10.4
20 ปีขึ้นไป	7	6.6
รวม	106	100

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 100 คน คิดเป็น ร้อยละ 94.3 เพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 อายุส่วนใหญ่ 46 - 55 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมาคือ 36 - 45 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 ที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 56 ปีขึ้นไปจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายหรือ ปวส. หรือ ปวช. จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 ส่วนระดับสูงกว่าปริญญาตรีไม่มี ประเภทการดำรงตำแหน่ง ครบวาระเกษียณ 60 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็น ร้อยละ 63.2 ครบวาระ 5 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ 1-5 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงมา 6-10 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 ที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็น ร้อยละ 6.6

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจ
สู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาท
ภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. บทบาทด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย	4.49	0.46	มาก
2. บทบาทด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ	4.18	0.49	มาก
3. บทบาทด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม	4.57	0.30	มากที่สุด
4. บทบาทด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	4.19	0.41	มาก
5. บทบาทด้านการบริการประชาชน	4.97	0.13	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.48	0.29	มาก

จากตาราง 4 พบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจ
สู่ท้องถิ่นอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$) เมื่อพิจารณา
ในรายด้านพบว่า ด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมและด้านการบริการประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด
ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการบริการประชาชน ($\bar{X}=4.97$)
รองลงมาคือด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม ($\bar{X}=4.57$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการพัฒนาและ
การส่งเสริมอาชีพ ($\bar{X}=4.18$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยภาพรวมและรายข้อ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. บทบาทในการประชุมราษฎรและประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางราชการ	4.96	0.24	มากที่สุด
2. บทบาทในการจัดตั้งหมู่บ้านและการแยกหมู่บ้านใหม่	4.95	0.25	มากที่สุด
3. บทบาทในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการ	4.98	0.14	มากที่สุด
4. บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้าน	3.90	1.17	มาก
5. บทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดและช่วยเจ้าหน้าที่ตรวจค้นผู้ต้องสงสัย	3.77	0.91	มาก
6. บทบาทในการป้องกันและปราบปรามผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า	4.42	0.88	มาก
รวมเฉลี่ย	4.49	0.46	มาก

จากตาราง 5 พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 1,2 และ 3 อยู่ใน ระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ใน ระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 3 บทบาทในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการ ($\bar{X}=4.98$) อันดับรองลงมาคือ ข้อ 1 บทบาทในการประชุมราษฎรและประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางราชการ ($\bar{X}=4.96$) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 5 บทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดและช่วยเจ้าหน้าที่ตรวจค้นผู้ต้องสงสัย ($\bar{X}=3.77$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านคอบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ โดยภาพรวมและรายข้อ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
7. บทบาทในการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2.99	0.99	ปานกลาง
8. บทบาทในการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น	4.78	0.74	มากที่สุด
9. บทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม	4.82	0.64	มากที่สุด
10. บทบาทในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน	4.75	0.69	มากที่สุด
11. บทบาทในการดูแลที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน	4.51	0.90	มากที่สุด
12. บทบาทในการเร่งรัดการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่	3.25	1.33	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	4.18	0.49	มาก

จากตาราง 6 พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยคอบทบาทภายใต้ นโยบายอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 7 และ 12 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 9 บทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ($\bar{X}=4.82$) อันดับรองลงมา คือข้อ 8 บทบาทในการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น ($\bar{X}=4.78$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 7 บทบาทในการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ($\bar{X}=2.99$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านคอบทบาท
ภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการอำนวยความสะดวก
เป็นธรรม โดยภาพรวมและรายข้อ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
13. บทบาทในการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากรายกร	4.97	0.17	มากที่สุด
14. บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน	4.88	0.33	มากที่สุด
15. บทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	4.29	0.88	มาก
16. บทบาทในการประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาซึ่งเป็นรายกร ในหมู่บ้าน	4.93	0.32	มากที่สุด
17. บทบาทในการระวังและชี้แนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดิน	4.98	0.14	มากที่สุด
18. บทบาทในการสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับ	3.36	0.85	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	4.57	0.30	มากที่สุด

จากตาราง 7 พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยคอบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
ของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X}=4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 15 อยู่ในระดับมาก ข้อ 18 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อ
อื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 17 บทบาทในการระวังและชี้แนวเขต
ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ($\bar{X}=4.98$) อันดับรองลงมาคือข้อ 13 บทบาทในการรับเรื่องราวร้องทุกข์
จากรายกร ($\bar{X}=4.97$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 18 บทบาทในการสนับสนุนการเลือกตั้ง
ทุกระดับ ($\bar{X}=3.36$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลบพบาท ภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภาพรวมและรายข้อ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
19. บทบาทในการรายงานความเสียหายและจำนวนผู้ประสบภัยต่อทางราชการ	4.51	0.98	มากที่สุด
20. บทบาทในการตรวจสอบความเสียหายและประมาณการความเสียหายเบื้องต้น	4.64	0.73	มากที่สุด
21. บทบาทในการจัดตั้งป้อมยามและการอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้าน	4.75	0.67	มากที่สุด
22. บทบาทในการนำสมาชิก อปพร.และราษฎรเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.69	0.69	มากที่สุด
23. บทบาทในการคัดเลือกราษฎรเข้าฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	4.56	0.93	มากที่สุด
24. บทบาทในการนำสมาชิก อปพร.สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น	2.02	1.19	น้อย
รวมเฉลี่ย	4.19	0.41	มาก

จากตาราง 8 พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 24 อยู่ในระดับน้อย ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 21 บทบาทในการจัดตั้งป้อมยามและอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.75$) อันดับรองลงมา คือข้อ 22 บทบาทในการนำสมาชิก อปพร.และราษฎรช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 4.69$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 24 บทบาทในการนำสมาชิก อปพร.สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 2.02$)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านคอบทบาท ภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการบริการประชาชน โดยภาพรวมและรายข้อ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการบริการประชาชน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
25. บทบาทในการอำนวยความสะดวกให้แก่ราษฎร ในการมาติดต่อราชการ	4.97	0.22	มากที่สุด
26. บทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติ บัตรประจำตัวประชาชน	5	0.00	มากที่สุด
27. บทบาทในการรับรองบุคคลกรณีเพิ่มชื่อตามพระราชบัญญัติ ทะเบียนราษฎร	4.99	0.09	มากที่สุด
28. บทบาทในการรับรองความประพฤติของราษฎร ในการขอมิและใช้อาวุธปืน	4.94	0.27	มากที่สุด
29. บทบาทในการนำราษฎร ไปแสดงตนเพื่อคัดเลือก เข้ารับราชการทหาร	4.99	0.09	มากที่สุด
30. บทบาทในการจัดทำและแก้ไขสำมะโนครัวในหมู่บ้าน ให้ถูกต้องอยู่เสมอ	4.93	0.32	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.97	0.13	มากที่สุด

จากตาราง 9 พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยคอบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการบริการประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 26 บทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน ($\bar{X} = 5.00$) อันดับรองลงมา คือข้อ 27 บทบาทในการรับรองบุคคลกรณีเพิ่มชื่อตามพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร ($\bar{X} = 4.99$) และ ข้อ 29 บทบาทในการนำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกเข้ารับราชการทหาร ($\bar{X} = 4.99$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ ข้อ 30 บทบาทในการจัดทำและแก้ไขสำมะโนครัวในหมู่บ้านให้ถูกต้องอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.93$)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกำนันผู้ใหญ่บ้านคอบทบาทภายใต้
นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปใช้ ในการปรับปรุงบทบาท
หน้าที่ และเป็นแนวทางในการทำงาน ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตาราง 10 ค่าร้อยละของข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่
อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม	จำนวน คน	ร้อยละ
1. ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เท่าเทียมกับผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากมีบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจาก ทุกส่วนราชการมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	45	42.45
2. ควรเพิ่มสวัสดิการให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เท่าเทียมกับข้าราชการ	15	14.15
3. ควรสร้างที่ทำการกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ครบทุกหมู่บ้าน และจัดสรร งบประมาณให้แก่หมู่บ้านโดยตรง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหาร	13	12.27
4. ควรมีอาวุธปืนประจำกายให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคนและสามารถ พกพาอาวุธปืนในการรักษาความสงบเรียบร้อยได้	11	10.38
5. ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายและบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก่อนเข้ารับตำแหน่ง	6	5.66
6. ควรแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	5	4.72
7. ควรเพิ่มตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้ครบทุกหมู่บ้าน เพื่อมาช่วยเหลือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน	5	4.72
8. ควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	4	3.77
9. ไม่อยากให้มีการเลือกตั้งบ่อย ๆ ทำให้คนในหมู่บ้านเกิดความแตกแยก ขาดความสามัคคี	2	1.88
รวมเฉลี่ย	106	100

จากตาราง 10 พบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีข้อเสนอแนะต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเรียงตามลำดับได้แก่ อันดับ 1 ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เท่าเทียมกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากมีบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจาก ทุกส่วนราชการมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 45 คน (ร้อยละ 42.45) อันดับ 2 ควรเพิ่มสวัสดิการให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เท่าเทียมกับข้าราชการ จำนวน 15 คน (ร้อยละ 14.15) อันดับ 3 ควรสร้างที่ทำการกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ครบทุกหมู่บ้าน และจัดสรรงบประมาณให้แก่ หมู่บ้าน โดยตรง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหาร จำนวน 13 คน (ร้อยละ 12.27) อันดับ 4 ควรมีอาวุธปืนประจำกายให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคน และสามารถพกพาอาวุธปืน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยได้ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 11.38) และอันดับ 5 ควรจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องกฎหมายและบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก่อนเข้ารับตำแหน่ง จำนวน 6 คน (ร้อยละ 5.66)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยสรุปผล อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ
 - 5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจาย อำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 5 ด้าน คือ ด้านการปกครองและการรักษาความ สงบเรียบร้อย, ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ, ด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม, ด้านการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และด้านการบริการประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างใช้ประชากร ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 106 หมู่บ้าน และ 7 ตำบล รวมจำนวน 106 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยปรึกษา คณะกรรมการควบคุมภาคนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หลังจากนำไปทดลองใช้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหา

ความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น .9036 ซึ่งมีค่าสูงและผ่านเกณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามไปจำนวน 106 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 106 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บได้ไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

4.1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัว วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

4.2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาจัดอันดับความสำคัญ

4.3 ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นด้วยต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.48 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่าด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมและด้านการบริการประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการบริการประชาชน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 รองลงมาคือด้านการอำนวยความสะดวกโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.18

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับ 1 ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเท่าเทียมกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากมีบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทุกส่วนราชการ มากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(ร้อยละ 42.45) อันดับ 2 ควรเพิ่มสวัสดิการให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เท่าเทียมกับข้าราชการ(ร้อยละ 14.15) อันดับ 3 ควรสร้างที่ทำการกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ครบทุกหมู่บ้าน และจัดสรรงบประมาณให้แก่หมู่บ้านโดยตรง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหาร

(ร้อยละ 12.27) อันดับ 4 ควรมีอาวุธปืนประจำกายให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคน และสามารถพกพาอาวุธปืนในการรักษาความสงบเรียบร้อยได้ (ร้อยละ 11.38) และอันดับ 5 ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายและบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก่อนเข้ารับตำแหน่ง (ร้อยละ 5.66)

อภิปรายผล

การศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ มีประเด็นที่ค้นพบอันจะเป็นข้อมูลให้องค์กร นำไปปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยโดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เคยปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน แม้จะมีนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งบางหน้าที่เป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ราษฎรในหมู่บ้านก็ยังให้ความสำคัญกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้ ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็มีได้ใช้สมาชิกสภาเทศบาลหรือสมาชิกสภา อบต. ซึ่งเป็นตัวแทนของราษฎรในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ แต่ยังคงใช้งานผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองจึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันดำรงราชานุภาพ (2539 : 27) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยร่วมกับการบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต ได้ชี้ให้เห็นว่าบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และตามกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 บทบาท คือ บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ บทบาทด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม บทบาทด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และบทบาทด้านการบริการประชาชน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก
2. ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ประเด็นที่ให้ ความสำคัญเป็นอันดับ 1 คือ บทบาทในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการ ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องรู้

ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในหมู่บ้านของตนเองตลอดเวลา และเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ส่วนราชการมักจะสอบถามกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนแรก จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องตื่นตัวตลอดเวลา อีกทั้งเมื่อราษฎรในหมู่บ้านได้รับความเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ ก็จะมาแจ้งรายละเอียดแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เป็นผู้รายงานความเดือดร้อนต่อทางราชการ จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนาย ชัยภัค สุนทรหงส์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือบทบาทในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการประชุมราษฎรและประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางราชการ อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ ประเด็นที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1 คือบทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นมาเป็นเวลานาน เป็นผู้รู้ศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้านนั้นเป็นอย่างดี และเวลาที่หมู่บ้านนั้นจัดงานประเพณีประจำปีในหมู่บ้าน ก็จะมอบให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานในการจัดงาน และเป็นผู้เรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดงานประเพณีดังกล่าว รวมทั้งให้เป็นตัวหลักในการประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือดำเนินการหรือสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานของหมู่บ้าน จึงส่งผล ให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของฉลวย พ่วงพลับ(2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ ศึกษากรณีอำเภอกลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือบทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือบทบาทในการแก้ไขปัญหาความยากจน อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย

4. ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ประเด็นที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1

คือ บทบาทในการระวังและชี้แนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดิน ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนในพื้นที่และรู้จักที่ดินในหมู่บ้าน เป็นอย่างดี รู้ว่าที่ดินบริเวณนี้เป็นของผู้ใดและที่ดินข้างเคียงเป็นของใคร ซึ่งบางครั้งระหว่างรังวัด เจ้าของที่ดินดังกล่าวอาจมิได้อยู่ในหมู่บ้าน แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็สามารถนำชี้แนวเขตได้ ประกอบกับส่วนราชการ โดยกรมที่ดิน ได้มอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน เป็นผู้ระวังและชี้แนวเขต จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมกิจ เสวกวัชร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อบทบาทของพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวก ศึกษาเฉพาะอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทในการระวังและชี้แนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ในหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ จากราษฎรอยู่ในระดับน้อย

5. ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอ คูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประเด็นที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1 คือ บทบาทในการจัดตั้งป้อมยามและการอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้าน ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะได้รับคำสั่งจากทางราชการให้จัดเวรยามประจำหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน โดยให้หมุนเวียนกันไปทุกวัน และให้ส่งรายชื่อให้อำเภอ ออกคำสั่งไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งที่มีการอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้าน ประกอบกับเมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบในหมู่บ้าน ราษฎรจะให้ความไว้วางใจกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการจัดเวรยามและให้ความร่วมมือในการอยู่เวรยาม จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรศักดิ์ จิรธรรมประดับ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและช่วยเหลือผู้ประสบภัย ศึกษากรณีอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทในการจัดตั้งป้อมยามและการอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ บทบาทในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทในการคัดเลือกราษฎรเข้าฝึกอบรม อปพร. อยู่ในระดับปานกลาง

6. ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคอบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการบริการประชาชน ประเด็นที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1 คือ บทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติ บัตรประจำตัวประชาชน ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทางราชการถือว่าเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ กรณีบัตรประจำตัวประชาชนหายสามารถให้การรับรองบุคคลได้ ว่าบุคคลที่บัตรประจำตัวประชาชนหายมีชื่อและนามสกุลนี้จริง เพื่อทางราชการจะได้ออกบัตรประจำตัวประชาชนให้ใหม่ ประกอบกับราษฎรเมื่อบัตรประจำตัวประชาชนหาย และทางราชการให้หากนมารับรองก็จะไปหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นลำดับแรก ทั้งที่ในหมู่บ้านก็มีบุคคลอื่นซึ่งสามารถมาให้การรับรองได้ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในหมู่บ้าน จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูโชค ทิพย์โสคติ(2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการบริการประชาชน ของสำนักงานเขตบางนา ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือบทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติบัตรการทะเบียนราษฎรอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือบทบาทในการนำราษฎรเข้ารับคัดเลือกเข้ารับราชการทหาร. อยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคอบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จากผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ จำนวน 106 ราย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ มีข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เท่าเทียมกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากมีบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทุกส่วนราชการ มากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องทำงานให้ส่วนราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและงานทุกอย่างในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายและครอบคลุมเกือบทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาค่าตอบแทนที่ได้รับ กลับไม่คุ้มกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบงานด้านพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้รับค่าตอบแทนที่มากกว่า โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับสมาชิกสภา อบต.ในหมู่บ้าน ซึ่งมีทั้งค่าตอบแทนและเบี้ยประชุม แต่อบต.ก็มิได้ใช้ให้ทำงานในหมู่บ้าน คงใช้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ อบต. จึงส่งผลให้

กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มค่าตอบแทนให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณงานที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาคินพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อเสนอแนะอันจะเป็นข้อมูล ให้กับที่ทำการปกครองอำเภอคูเมือง เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยได้สรุปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย จากผลการวิจัยพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ความสำคัญกับบทบาทในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการเป็น อันดับแรก ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรให้ความสำคัญกับงานการข่าว โดยให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเข้ามาช่วยเหลือและรับผิดชอบ งานด้านนี้ และอำเภอควรจัดฝึกอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีความรู้ ด้านการข่าว เนื่องจากในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีสารสนเทศติดต่อถึงกันด้วยความรวดเร็ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องรู้สถานการณ์ในหมู่บ้านเป็นคนแรก และต้องทันต่อเหตุการณ์ ในการรายงาน เหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการ โดยทันที เพื่อจะได้หาแนวทางช่วยเหลือได้อย่างทัน ทันที

2. ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ จากผลการวิจัยพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ความสำคัญกับบทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามเป็น อันดับแรก ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีให้อยู่คู่กับหมู่บ้าน เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้นมารับผิดชอบงานด้านนี้ อย่างจริงจัง และคณะกรรมการควรวางแผนจัดทำโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี โดยให้ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน

3. ด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม จากผลการวิจัยพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ความสำคัญกับบทบาทในการระงับและชี้แจงเขตตามประมวลกฎหมายที่ดินเป็นอันดับแรก ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความสำคัญกับการระงับและชี้แจงเขต โดยควรออกเดินชี้แจงเขตร่วมกับ เจ้าหน้าที่ที่ดินด้วยตนเอง เนื่องจากในปัจจุบันที่ดินมีราคาแพง การร้องเรียนเรื่องที่ดินนับวันจะมี มากขึ้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเข้าไปไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทเป็นคนแรก เพื่อมิให้เรื่อง

ถูกลามบานปลายออกไป และกรมที่ดินควรจัดฝึกอบรมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีความรู้เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ในระดับหมู่บ้าน

4. ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จากผลการวิจัยพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ความสำคัญกับบทบาทในการจัดให้มีป้อมยาม และมีการอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้านเป็น อันดับแรก ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดให้มีป้อมยามทุกหมู่บ้าน โดยให้หมู่บ้านช่วยเหลือกัน หรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นในการสร้างป้อมยาม และควรส่งรายชื่อให้อำเภอ ออกคำสั่งอยู่เวรยามเป็นประจำทุกเดือน เพื่อวางแผนในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก ท้องถิ่นมาเป็นค่าตอบแทนให้แก่ผู้อยู่เวรยามตามคำสั่งดังกล่าว

5. ด้านการบริการประชาชน จากผลการวิจัยพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ความสำคัญ กับบทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนเป็นอันดับแรก ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องศึกษาระเบียบกฎหมาย ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ต้องไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง ใด ๆ ต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ราษฎร โดยไม่เรียกร้อยผลประโยชน์จากการเดินทางรับรอง บุคคล และต้องเป็นหูเป็นตาให้แก่ทางราชการ หากพบสิ่งผิดปกติก็น่าจะมีการแอบอ้างเพื่อสวมตัว บุคคล ต้องแจ้งต่อทางราชการทันทีเพื่อดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวตามกฎหมายโดยเฉียบขาด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลัง จัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ควรศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2543). **คู่มือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.**
กรุงเทพฯ : สำนักบริหารการปกครองท้องที่.
- (2545). **คู่มือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.**
กรุงเทพฯ : สำนักบริหารการปกครองท้องที่.
- (2548). **คู่มือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.**
กรุงเทพฯ : สำนักบริหารการปกครองท้องที่.
- (2550). **คู่มือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.**
กรุงเทพฯ : สำนักบริหารการปกครองท้องที่.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2540). **ความสำคัญของความคิดเห็น.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- จารุพงศ์ พลเดช. (2540). **ข้าราชการฝ่ายปกครองกับแผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ.**
เทศาภิบาล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- จารุพงศ์ พลเดช และคนอื่น ๆ. (2543). **ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล.**
รายงานการวิจัยของสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- ฉลวย พ่วงพลับ. (2547). **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ**
ศึกษานิพนธ์อำเภอดงหลวงโขง จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ รม.(รัฐศาสตรมหาบัณฑิต).
สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ชาติชาย โทสินธิติ. (2539). **สิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยชัย จันทร์สว่าง. (2545). **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วน**
ตำบล วิทยานิพนธ์ รม.(รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชัยศักดิ์ สุนทรหงส์. (2546). **บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความมั่นคงประเทศ วิทยานิพนธ์**
รม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชูโชค ทิพย์โสคติ. (2545). **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการบริการประชาชน ของสำนักงาน**
เขตบางนา วิทยานิพนธ์ รม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ที่ทำการปกครองอำเภอคูเมือง. (2551). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอคูเมือง. บุรีรัมย์ : สำนักงาน
อำเภอ ที่ทำการปกครองอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.
- ทิตยา สุวรรณชฎ. (2530). พฤติกรรมของบุคคลในการแสดงบทบาท. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.
- ธงชัย สันติวงศ์. (2540). องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนพร คล้ายกัน (2541). ลักษณะในการแสดงบทบาท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธวัชชัย รักษานาม. (2538). สถานภาพและภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านกับบทบาทการปกครองท้องถิ่น.
กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.
- นคร สุวานิช. (2541). บทบาททางการเมืองและการบริหารการพัฒนาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.
กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- บุญธรรม เลิศสุขีเกษม. (2546). คู่มือสอบเลื่อนระดับข้าราชการกรมการปกครอง. กรุงเทพฯ :
บพิธการพิมพ์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536). การควบคุมอารมณ์กับการแสดงความคิดเห็น. กรุงเทพฯ :
โอเคียนสโตร์.
- ประมวล รุจนเสรี. (2541). นายอำเภอในพื้นที่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสาท หลักศิลา (2541). ภูมิหลังทางสังคมมีผลต่อการแสดงความคิดเห็น. กรุงเทพฯ :
โอเคียนสโตร์.
- ประวิทย์ ชูศรี. (2542). พื้นฐานความรู้กับการแสดงความคิดเห็น. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.
- ประวิทย์ ตั้งคงนุช. (2539). บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนา. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.
- พงศ์ไพบูลย์ ศิวาราวาทย์. (2538). ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึก. กรุงเทพฯ :
โอเคียนสโตร์.
- พิทยา สายหู. (2539). บุคคลกับการกำหนดบทบาทหน้าที่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พีระศักดิ์ หินเมืองเก่า. (2539). บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2536). บทบาทกับความสัมพันธ์ทางสังคม. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.
- ไพโรจน์ พรหมสาส์น. (2538). แนวทางการปรับปรุงการบริหารราชการส่วนภูมิภาค. กรุงเทพฯ :
เทศาภิบาล.

มูลนิธิส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2542). พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย

อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

ยุติศักดิ์ เอกอัคร. (2539). อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในการเฝ้าอำนวยต่อการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

เรืองเวทย์ แสงรัตนา. (2542). ความคิดเห็นคืออะไร. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.

วิรัตน์ จันทรพรกิจ. (2545). หลักการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

วิรัตน์ ไชยสิทธิ์. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.

วิทยานิพนธ์ รม.(รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วุฒิสาร ดันไชย. (2545). การบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น : กรณีปกครอง. กรุงเทพฯ : สถาบัน

พระปกเกล้า.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2542). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2539). แนวทางการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วน

ตำบลแบบมีส่วนร่วม / โดยสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

ร่วมกับกองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

สำนักกิจการความมั่นคงภายใน. (2546). นโยบาย ยุทธศาสตร์ในการบริหารงาน กรุงเทพฯ :

สำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง.

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนัก

นายกรัฐมนตรี. แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

สำนักงานเลขานุการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน. (2546). แผนแม่บทโครงการหมู่บ้านป้องกัน

ตนเองชายแดน. กรุงเทพฯ : สำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง.

สำราญ ดันเรืองศรี. (2530). บทบาทที่ถูกต้องกำหนด. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สนิท วิไลจิตต์. (2541). บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ :

ไทยวัฒนาพานิช.

สมกิจ เสวกวัชร. (2545). ความคิดเห็นต่อบทบาทของพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวก

ยุติธรรม ศึกษาเฉพาะอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร วิทยานิพนธ์ รม.(รัฐศาสตร

มหาบัณฑิต). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- สมพร ชนสถิต. (2520). **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับความมั่นคงภายในชาติ**. กรุงเทพฯ :
สถาบันพระปกเกล้า.
- สรศักดิ์ จิรธรรมประดับ. (2546). **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัย ศึกษากรณีอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก** วิทยานิพนธ์ รม.(รัฐศาสตร์
มหาบัณฑิต). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุชา จันทร์เอม. (2539). **ความคิดเห็นกับทัศนคติ**. กรุงเทพฯ : โอเคียนส โตร์.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. (2540). **ผู้นำในท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ในเขตท้องที่จังหวัดอำนาจเจริญ.
การศึกษาค้นคว้าอิสระ สส.บ.(สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต)**. มหาสารคาม : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์. (2539). **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบ
กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
- สุริยะ สุริยสวัสดิ์. (2548). **บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพฯ :
บพิธการพิมพ์.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2536). **บทบาทกับตำแหน่งในสังคม**. กรุงเทพฯ : โอเคียนส โตร์.
- อุทัย หิรัญโต. (2539). **ระดับความคิดเห็น**. กรุงเทพฯ : โอเคียนส โตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัย
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๑๖๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ เมษายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.มงคลชาติ ยังดี

ด้วย นายประสพชัย บัวเอี่ยม นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นค่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ประจัน คณะวัน เป็นที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ คีย์ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๑๖๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ เมษายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ จิวพัฒนา

ด้วย นายประสพชัย บัวเอี่ยม นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน ตะเนวัน เป็นที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๙ งพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ตะอองทอง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๑๖๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ค.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๑ เมษายน ๒๕๕๒

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน คุณศักดิ์ดา บรรคาศักดิ์

ด้วย นายประสพชัย บัวเยี่ยม นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ประจัน คณะวัน เป็นที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอกความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือในการวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัย
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๑๗๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ค.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือในการวิจัย

เรียน นายอำเภอทุกโรตงค์

ด้วย นายประสพชัย บัวเอี่ยม นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์ เรื่อง ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ประจัน คณะวัน เป็นประธานกรรมการควบคุมภาคนิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นายประสพชัย บัวเอี่ยม ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๑๒ ๖/๖

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ คีอ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยสุโขทัย
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๒๒๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ค.ในเมือง อ.เมือง
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน นายอำเภอคูเมือง

ด้วย นายประสิทธิ์ บัวเอี่ยม นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและภาคินิพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมี รองศาสตราจารย์ประจัน คณะวัน เป็นประธานกรรมการควบคุมภาคินิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าถึงข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ตะทองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ คีย์ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Buriram Rajabhat University

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่
ท้องถิ่น
อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้จะนำไปเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการปกครองและ การรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และด้านการบริการประชาชน
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ
3. ขอความกรุณาได้ตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและตรงกับความเป็นจริงของท่าน
4. คำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด
5. คำตอบของท่านจะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี

นายประสพชัย บัวเอี่ยม

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง

ความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1. แบบสอบถามมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทของกำนัน

ผู้ใหญ่บ้านภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. ข้อมูลนี้ใช้เพื่อการวิจัยและเสนอผลการวิเคราะห์โดยรวม จะถือเป็นความลับ ไม่มี

ผลกระทบต่อการใช้ปฏิบัติหน้าที่ราชการแต่ประการใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

25 - 35 ปี

36 - 45 ปี

46 - 55 ปี

56 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

ระดับประถมศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช.หรือปวส.

ระดับปริญญาตรี

ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

4. ประเภทการดำรงตำแหน่ง

ครบวาระ 5 ปี

ครบวาระเกษียณ 60 ปี

5. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

1 - 5 ปี

6 - 10 ปี

11 - 15 ปี

16 - 20 ปี

20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายใต้นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รวม 5 ด้าน คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ ด้านการบริการประชาชน

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องใต้ระดับความคิดเห็นให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

- 5 หมายถึง ระดับเห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับเห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง ระดับเห็นด้วยปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับเห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง ระดับเห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย					
1	บทบาทในการประชุมราษฎรและประชาสัมพันธข่าวสารของทางราชการ.....					
2	บทบาทในการจัดตั้งหมู่บ้านและการแยกหมู่บ้านใหม่.....					
3	บทบาทในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านต่อทางราชการ.....					
4	บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้าน.....					
5	บทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดและช่วยเจ้าหน้าที่ตรวจค้นผู้ต้องสงสัย.....					
6	บทบาทในการป้องกันและปราบปรามผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า.....					
	บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ					
7	บทบาทในการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....					
8	บทบาทในการเสนอโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น.....					
9	บทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม.....					
10	บทบาทในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน.....					
11	บทบาทในการดูแลที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน.....					
12	บทบาทในการเร่งรัดการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่.....					

ข้อที่	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม					
13	บทบาทในการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎร.....					
14	บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน.....					
15	บทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....					
16	บทบาทในการประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาซึ่งเป็นราษฎรในหมู่บ้าน.....					
17	บทบาทในการระวังและชี้แนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดิน.....					
18	บทบาทในการสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับ.....					
	บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย					
19	บทบาทในการรายงานความเสียหายและจำนวนผู้ประสบภัยต่อทางราชการ.....					
20	บทบาทในการตรวจสอบและประมาณการความเสียหายเบื้องต้น.....					
21	บทบาทในการจัดตั้งป้อมยามและการอยู่เวรยามเฝ้าระวังเหตุในหมู่บ้าน.....					
22	บทบาทในการนำสมาชิก อปพร.และราษฎรเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย.....					
23	บทบาทในการคัดเลือกราษฎรเข้าอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน.....					
24	บทบาทในการนำสมาชิก อปพร.สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น.....					
	บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการบริการประชาชน					
25	บทบาทในการอำนวยความสะดวกให้แก่ราษฎรในการมาติดต่อราชการ.....					
26	บทบาทในการรับรองบุคคลตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน.....					
27	บทบาทในการรับรองบุคคลกรณีเพิ่มชื่อตามพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร.....					
28	บทบาทในการรับรองความประพฤติของราษฎรในการขอมีและใช้อาวุธปืน.....					
29	บทบาทในการนำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกเข้ารับราชการทหาร.....					
30	บทบาทในการจัดทำและแก้ไขสำมะโนครัวในหมู่บ้านให้ถูกต้องอยู่เสมอ.....					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยสุโขทัย
Buriram Rajabhat University

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected- Item- Total Correlation	Alpha if Item Delete
Q1	124.8333	144.6264	.7749	.8986
Q2	124.8667	143.4989	.8323	.8977
Q3	124.7667	148.2540	.7427	.9011
Q4	126.8000	139.4759	.5091	.9000
Q5	126.3667	140.3782	.7721	.8963
Q6	125.4333	139.0126	.7174	.8962
Q7	127.2333	140.3230	.4336	.9020
Q8	125.3000	125.1138	.9168	.8891
Q9	125.0333	144.2402	.5697	.8995
Q10	125.3000	132.9069	.8901	.8918
Q11	124.9667	148.7920	.3566	.9025
Q12	125.8333	144.3506	.2480	.9072
Q13	124.8000	147.2690	.7487	.9004
Q14	124.9667	150.9989	.1543	.9045
Q15	125.5667	129.4954	.8077	.8925
Q16	124.9667	139.6195	.9393	.8948
Q17	124.7667	148.2540	.7427	.9011
Q18	126.4667	139.4989	.5673	.8986

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected- Item- Total Correlation	Alpha if Item Delete
Q19	125.8333	133.5230	.5131	.9021
Q20	124.9333	147.5126	.3289	.9027
Q21	125.2333	141.5644	.3986	.9027
Q22	124.9333	141.8575	.5669	.8989
Q23	125.3333	143.8161	.2994	.9051
Q24	127.8000	165.8207	.4521	.9246
Q25	124.8000	146.3724	.6542	.9000
Q26	124.7333	150.2023	.5969	.9026
Q27	124.7333	150.2023	.5969	.9026
Q28	124.9667	142.3092	.7371	.8974
Q29	124.7333	150.2023	.5969	.9026
Q30	125.0000	141.2414	.7262	.8970

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .9036

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	พ.อ.อ.ประสาธัย บัวเยี่ยม
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 19 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2503
สถานที่เกิด	93 หมู่ที่ 7 ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	189/1 หมู่ที่ 1 ตำบลจุมพล อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย โทร 08 1997 0239
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายความมั่นคง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ที่ทำการปกครองอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2518 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2521 ช่างไฟฟ้า-เครื่องวัดอากาศยาน เหน่าช่างอากาศ โรงเรียนจ่าอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ดอนเมือง พ.ศ. 2523 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโนนภาส จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2528 ศิลปศาสตรบัณฑิต(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2553 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต(รป.ม.) สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์